

„Гавэнда” ў Гайнаўцы 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Над Нурцом 8

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 11 (2809) Год LV

Беласток, 14 сакавіка 2010 г.

Цана 2,50 зл. (VAT 0%)

Ніколі не сумняваўся ў выбраны шлях

Фота і тэкст ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Архімандрыйт Гаўрыіл, пакуль трапіў на сустрэчу ў беластоцкую „чацвёрку”, вымушаны быў пераадолець сакавіцкія стыхіі: снегапад, імглу, галалёдзіцу, з-за чаго і спазніўся амаль на гадзіну. Але людзі, якія 5 сакавіка г.г. прыйшлі на сустрэчу і пакорна чакалі героя вечарыны, нават не хацелі слухаць ягоных слоў апраўдання:

— Ніц не шкодзі, ойчэ, — пачулася з боку публікі, — добра што хоць цялы і здаровы даехалі!

Клопат пра здароўе невыпадковы, паколькі цягам апошніх дзён а. Гаўрыіл пабываў у шпіталі. Таму многія з сабраных, бачачы яго на ходзе, не хавалі сваёй радасці і ўзрушанасці. Можна сказаць, што архімандрыйт прывёў за сабой публіку. Палову ўдзельнікаў вечарыны, арганізаванай асветным таварыствам АБ-БА, складалі старэйшыя жыхары Беларэстака, у тым ліку ўдзячныя пацыенты, яго прыхільнікі і аднадумцы, сваякі. Іншых, напрыклад спадара Ануфрыя, прывяло сумнае падабенства лёсаў:

— Бо я сам выгнаннік, — кажа мой субяседнік, у прыватнасці палітычны ўцякач з Беларусі, — і ён таксама выгнаннік. Дык прыйшоў паслухаць, паглядзець як людзі такіх успрымаюць...

Дарэчы, стыхія прыроды таксама ўпісалася неяк у кантэкст гутарак з гасцем. Цягам апошніх гадоў, калі а. Гаўрыіл пасяліўся ў багніста-лясной пустэльні Кудак, прырода ў многім вырашае справу адбудовы манастыра. Вось зараз, калі рака Нарва разлілася шырынёй на тры кіламетры, урочышча Кудак явіцца як востраў не толькі ў духоўным сэнсе. З-за вады нельга даехаць на месца ніякім колавым транспартам.

— Вада найхутчэй саступіць у чэрвені, — кажа архімандрыйт, — да гэтай пары кожны грузавік там загразне.

Апошняя вестка мае вялікае значэнне для тэрміну ўзвядзення новай царквы (якую на кошт прыватнага спонсара купілі ў Беларусі і, паводле планаў, мелі яе асвяціць 15 верасня 2010 года, у дзень святых Антонія і Феадосія Кіеўска-Пячэрскіх). Пачаткова царкву планавалі перавезці ў час вялікіх маразоў, калі тамтэйшая дрыгва скаваная лёдам.

— На жаль, падвёў чалавек ад насчывання драўніны, — не скрываў хвалявання архімандрыйт, — ён па сённяшні дзень не справіўся з абяцаным забеспячэннем матэрыялу. Трэба ехаць на месца і напамінаць яму!

Яшчэ да сустрэчы я пачула сярод публікі хваляванні за лёс а. Гаўрыіла: Ці хоць не затопіць яго на той пустэльні? У тэлевізары пра разлівы на Нарве гаварылі...

Сустрэчу з айцом Гаўрыілам павёў Мікола Ваўранюк

Апошняя сенсацыя на шчасце не кранае асобы а. Гаўрыіла. У час зімы ён пражывае ў непадалёкім Крыўцы, у будынку былой школы, дзе зараз працуе праваслаўны асяродак. У капліцы, па сарадах, служыць Багародзічны акафіст. Пасля набажэнства пілігрымам прапануюцца даклады або фільмы на біблейскія тэмы.

— У бліжэйшую сераду (у дзень калі выйдзе „Ніва” — Г. К.) мы будзем гаварыць пра праблему шалёных, — паінфармаваў а. Гаўрыіл. Пры нагодзе запрасіў на суботу ўсіх мужчын

бабулі сядоць на веласпед і як у малады гады круцяць сем-дзесяць кіламетраў у адзін бок...

Духоўную сувязь і працу з людзьмі архімандрыйт Гаўрыіл лічыць сваёй місіяй і абавязкам:

— Кожны святар, які служыць свайму народу, ён служыць Богу.

Наш беларуска-падляшскі народ а. Гаўрыіл, у прыватнасці, лічыць надзвычай духоўна багатым і ахвярным. Пра апошнія багацце мы ўсведамляем, калі сутыкнемся з вернікамі іншых краін і грамадскасцей.

Сярод публікі пераважалі старэйшыя жыхары Беларэстака

на працу ў Адрынку, дзе на грамадскіх пачатках ідзе пабудова кладкі з драўляных балясаў з вёскі аж у манастыр (прыблізна 1700 метраў).

Прысутнасць а. Гаўрыіла, які за дваццаць пяць гадоў манаскай службы, нягледзячы на сумнаядомыя цяжкасці (чытайце ў ранейшых нумарах „Нівы”) і складанасці, ніколі не сумняваўся ў сваім выбары, спрычыняецца да духоўнага развіцця месца. Сёння ў Крывец цягнуць паломнікі на аўтобусах з Беларэстака, Гайнаўкі, Бельска... І, вядома, усе тыя, хто яшчэ жывы ў наваколлі:

— Людзі проста ажылі, — кажа знаёмы з Рэпіск. — Семідзесяцігадовыя

На пытанне ці бацькі павінны пасылаць сваіх дзяцей на ўрок роднай мовы гасць асветнага таварыства АБ-БА сказаў:

— Не толькі адны бацькі і настаўнікі павінны клапаціцца за лёс роднай мовы. Нягледзячы што гаворым на розных дыялектах, мы ўсе павінны вучыць дзяцей сваёй мове і культуры. Нашы бабулькі і дзядулі таксама павінны пры кожнай сустрэчы з унукамі гаварыць да іх на сваёй, а не на чужой мове. Калі на нашу зямлю прыходзілі ворагі, яны заўсёды найперш выкаранялі мову і культуру. Чаму? Бо народ, які не мае свайго языка, сваёй культуры вельмі лёгка знішчыць.

УВАГА КОНКУРС

XIII Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы

Рэдакцыя „Нівы” і Беларуска-польскі саюз Рэспублікі Польшча аб’яўляюць XIII Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы. У конкурсе будуць разглядацца працы грамадзян Польшчы на беларускай мове.

Прынцыпы ўдзельніцтва

1. Конкурс праводзіцца ў дзвюх узроставых групах:

— I група: дзеці і моладзь пачатковых школ і гімназій,

— II група: астатнія ўдзельнікі (выключна аўтары, якія не з’яўляюцца членамі літаратурных творчых саюзаў).

2. У рамках груп конкурс праводзіцца ў дзвюх катэгорыях: паэзіі і прозы.

3. Конкурсныя працы, набраныя на камп’ютары або разборлівы рукапіс у чатырох экзэмплярах (паэтычныя творы — 3-5 вершаў, іншыя літаратурныя формы — аб’ёмам да 22 старонак стандартнага машынапісу) трэба падпісаць крыптанімам, пазначыць нумарам узроставай групы і паслаць на адрас: **Redakcja „Niwy”, ul. Zamenhofska 27, 15-959 Białystok 2, skr. poczt. 84** з прыпіскай на канверце: XIII Ogólnopolski Konkurs Poezji i Prozy Białoruskiej.

4. Прозвішча, імя і дакладны адрас аўтара дасланных конкурсных прац трэба памяціць у асобным залічаным канверце, падпісаным звонку такім нумарам групы і крыптанімам, як і конкурсныя працы.

5. На конкурс трэба дасылаць творы, якія дагэтуль нідзе не друкаваліся і не ўзнагароджваліся на іншых конкурсах.

6. Арганізатары не вяртаюць дасланных твораў.

Тэрміны

1. Тэрмін дасылання конкурсных прац мінае **15 кастрычніка 2010 г.** (вырашае дата паштовага штампа).

2. Вынікі конкурсу будуць аб’яўлены ў снежні 2010 г.

3. Уручэнне ўзнагарод адбудзецца на адмысловай сустрэчы. Аб тэрміне мерапрыемства лаўрэаты і астатнія ўдзельнікі конкурсу будуць паінфармаваны і запрошаны прыняць у ім удзел.

Конкурс праводзіцца дзякуючы фінансавай падтрымцы Міністра ўнутраных спраў і адміністрацыі.

САРДЭЧНА ЗАПРАШАЕМ!!!

97705461196000

Рады „Беларускай гавэндзе”

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

— На конкурс расказчыкаў нашы вучні чакаюць з нецярпліваасцю кожны год. Гэта ж свабодныя выказванні, а дзеткі і моладзь могуць дадаткова карыстацца жэстамі, мімікай, маюць кантакт са сцэнай і бачаць сябе акцёрамі, — заявіла настаўніца беларускай мовы з Комплексу школ у Чыжах Вера Флёрчук у час XI Конкурсу беларускай гавэндзі, які 26 лютага традыцыйна праходзіў у Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы. Гэтану конкурсу рады таксама іншыя вучні і настаўнікі. Сёлетнія выступы наогул вылучаліся высокім узроўнем аповедаў, а ў многіх выпадках цікавым зместам расказаў і прыгожым іх сцэнічным афармленнем. Галоўны арганізатар конкурсу, настаўнік беларускай мовы ў белліцэі Ян Карчэўскі бачыць таксама іншыя козыры „Беларускай гавэндзі”. Вучні, між іншым, знаёмяцца з гісторыяй Беларусі і нашага наваколля, легендамі і цікавымі аповедамі, а таксама ўдасканальваюць вымаўленне на беларускай літаратурнай мове. Шкада толькі, што гавэнда не прынялася ў гайнаўскіх белліцэістаў, бо сёлета з іх ліку ў асобнай катэгорыі выступілі толькі дзве асобы (якраз вучні спадара Карчэўскага), а сярод гэтай моладзі ёсць здольныя акцёры, якія паказваюць свае ўмеласці хаця б на дэкламацыйным конкурсе ці тэатральным аглядзе.

Першая ў катэгорыі вучняў падставовых школ выступіла Дамініка Пуц і сваім эмацыянальным расказам захапіла публіку.

— Я рашылася прыняць удзел у гавэндзе, бо хацела выступіць на сцэне і заняць нейкае месца. Падабаецца мне тут камерная атмасфера, — заявіла Дамініка Пуц з Падставовай школы № 3 у Гайнаўцы, якая, як пасля аказалася, стала самым лепшым расказчыкам з ліку ўсіх выступаючых і атрымала ўзнагароду Гран-пры.

Удала расказвалі таксама іншыя вучні з гайнаўскай „тройкі” і разам з нарваўскімі вучнямі вылучаліся асаблівым сцэнічным афармленнем выступаў. Побач адмысловай вопраткі некаторыя вучні прывезлі з сабой дадатковыя рэквізіты.

— Мы ўзялі рэквізіты, каб зрабіць расказы цікавейшымі. Дапамагаюць іх рыхтаваць бацькі, а я з дому качаргу прынесла, якая спатрэбілася ў час аповеду. Нашы дзеткі вельмі ахвотны расказваць і нават у некаторых выпадках іх бацькі прыходзяць у школу і просяць, каб узяць на конкурс іх дзетак, — сказала настаўніца беларускай мовы з гайнаўскай „тройкі” Марыя Крук.

— Я люблю выступаць на сцэне і ўвогуле люблю беларускую мову, — сказала Дарота Артышук з гайнаўскай „шасцёркі”. Яе настаўніца Беата Кендысь заявіла, што вучні, асабліва малодшыя дзеткі, любяць выступаць з казкамі і легендамі. Іншыя вучні падставовых школ таксама часта расказвалі народныя казкі, цікавыя легенды і звычайныя здарэнні. Найчасцей рыхтаваліся яны з дапамогай сваіх настаўнікаў і да-

Самым лепшым расказчыкам конкурсная камісія назвала Дамініку Пуц з Падставовай школы № 3 у Гайнаўцы (узнагарода Гран-пры)

даткова пад наглядом бацькоў. Частка выступаючых ужо прэзентавалася ў папярэдніх гадах, а некаторыя з іх ужо і перамагалі. Вопыт з мінулых гадоў быў важным у час сёлетніх выступаў, але аднак дзеля перамогі самымі важнымі былі цікавыя сюжэты аповедаў, адвага выступаючых перад публікай, а перш за ўсё аратарскія здольнасці, умеласць зацікавіць сваім аповедам іншых і правільная артыкуляцыя слоў. Пасля выступаў аказалася, што ў кампаніі пераможцаў былі вучні, якія займалі першыя месцы ў папярэдніх гадах, а таксама навічкі. Усе яны патрапілі захапіць конкурсную камісію, у якой працавалі метадычны дарадчык па справах навучання беларускай мовы Іаланта Грыгарук, бібліятэкар з белліцэі Ірэна Ігнатвіч і бібліятэкар з Беларускага музея Анджаліка Масайла.

— Вучні падбіраюць цікавыя расказы, а іх інтэрпрэтацыя правільная. Вельмі спадабаліся мне выступы самых маладых расказчыкаў, эмацыянальнасць і экспрэсія іх аповедаў, — гаварыла Іаланта Грыгарук.

Частка гімназістаў рашылася сама пісаць сцэнарыі аповедаў. Былі гэта вучні, што расказвалі па-свойму, а найбольш іх прыехала са школы ў Нарве. Выступілі яны на гаворках сваіх вёсак, а настаўніца з Нарвы Ніна Абрамук напісала тэксты для вучняў, што расказвалі на беларускай літаратурнай мове.

— Мы самі пішам тэксты для ра-

ву” чытаюць у яе вёсцы і школе.

— Калі мы самі падрыхтуем расказы, яны будуць цікавейшымі і калі нават нешта забудзем, можна так павярнуць расказ, каб гэтага не заўважыла публіка, — сказала Аня Кел-

З цікавым аўтарскім расказам па-свойму выступіла Юліта Кананюк з нарваўскай гімназіі

башэўская з Гарадзіска, якая разам з сяброўкай Дамінікай Юшкевіч звярнулі ўвагу на цёплую атмасферу ў час конкурсу. Паўліна Башун і Наталля Семянюк з гімназіі ў Чыжах таксама самі напісалі тэксты для свайго супольнага выступу. Іншыя іх школьныя сяброўкі карысталіся тэкстамі напісанымі настаўніцай.

— Я не бяру кніжных тэкстаў, а сама пішу вучням расказы. Про-

Куптэль прыехала на конкурс з расказчыкамі і цэлым гімназічным класам у якасці публікі.

Сёлетнія расказы гімназістаў былі на высокім узроўні. Асаблівае ажыўленне публікі паяўлялася пасля аўтарскіх аповедаў, якія былі больш блізкімі малодшым і старэйшым слухачам. Дзве белліцэісткі прэзентавалі аўтарскія расказы Васіля Сакоўскага, нашага карэспандэнта і былога настаўніка беларускай мовы ў Гайнаўскім белліцэі. Атрымалі яны гарачыя апладысменты ад публікі, якой спадабаліся як успаміны былога настаўніка, так і іх інтэрпрэтацыя. Арганізатары з Гайнаўскага белліцэя намагаюцца, каб конкурс праходзіў у свайскай атмасферы. З беларускімі песнямі перад вучнямі падставовых школ і гімназістамі выступіла ў гэтым годзе Дар’я Маркевіч, салістка са „Знічкі”, а ўсе настаўнікі, што рыхтавалі вучняў да конкурсу, атрымлі гонаровыя граматы. Пераможцы „Беларускай гавэндзі” вярталіся дамоў

з вартаснымі ўзнагародамі, якія з’яўляюцца таксама добрым магнітам, што прыцягвае да спаборніцтва. Узнагароды прыдбалі Паятавае стараства ў Гайнаўцы, Управа горада Гайнаўкі, Бацькоўскі камітэт Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы і Беларускае культурнае цэнтр РБ у Беластоку, якога дырэктар Аляксандр Карачун прывёз узнагароды асабіста.

У катэгорыі вучняў падставовых школ першыя месцы занялі Агата Беразавец з ПШ у Нарве і Мартына Панасюк з ПШ № 3 у Гайнаўцы, на другіх месцах апынуліся Анна Несцярук з ПШ № 6 у Гайнаўцы і Наталля Дзмітрук з ПШ у Чыжах, а трэція месцы прыпалі Матэвушу Грыгаровічу з ПШ № 3 у Гайнаўцы і Адаму Харкевічу з ПШ у Нараўцы. Сярод гімназістаў першыя месцы занялі Юліта Кананюк (Нарва) і Наталля Андраюк (Чыжы), другія месцы — Павел Засім (Нараўка), Мажэна Дзмітрук (Чыжы), Дамініка Юшкевіч (Нарва) і Патрыцыя Марта Смолюк (Гайнаўка). На трэціх месцах апынуліся Мірон Марчук (Гайнаўка), Уршуля Беразавец і Анна Келбашэўская (Нарва), Паўліна Башун і Наталля Семянюк (Чыжы). Малгажаце Іванюк з Гайнаўскага белліцэя камісія прызначыла другое месца, а Барбары Нядзельскай з гэтай жа школы — трэцяе.

На першым плане Ян Карчэўскі — шматгадовы ініцыятар і арганізатар конкурсу

сказаў і стараемся, каб былі яны як найцікавейшымі, — заявіла Юліта Кананюк з гімназіі ў Нарве. Расказвала яна па-свойму пра смешныя вясковыя здарэнні ў яе роднай Кавэле, звяртаючы ўвагу, што нашу „Ні-

ста люблю таксама самую сябе прыверць. Выкарыстоўваю ў іх успаміны са свайго дзяцінства і з жыцця бацькоў, — сказала настаўніца Вера Флёрчук з Чыжоў. Настаўніца беларускай мовы з Дубін Ніна

Больш і больш чытачоў „Нівы”

Цешыць факт, што расце круг чытачоў „Нівы” ў Нараўчанскай гміне. Ніўскі карэспандэнт Мікалай Варанецкі ў Альхоўцы паведаміў мне, што цяпер робіць кварталную падпіску на наш родны часопіс.

У Нараўцы за артыкуламі на старонках „Нівы” пачалі пастаянна сачыць воіт Нараўчанскай гміны Мікалай Павільч і сакратар Гміннай рады ў Нараўцы Міхал Бароўскі, а таксама дырэктарка Гміннага асяродка культуры Анна Стульгіс ды кіраўнічка Галерэі імя Тамары Саланевіч Аліна Кабаць.

У Новым Ляўкове новымі чытачамі „Нівы” сталі Сяргей Семаковіч, Альжбета Сахарчук, Мікалай Сахарчук, Сямён Харкевіч, Ніна Галубоўская і Міраслава Стоцкая, у Старым Ляўкове — Міхал Харкевіч і Яўгенія Равінская ды ў Плянце — Анатоль Красноўскі.

— 3 „Нівы” я шмат даведаўся пра клопаты Беларускага музея ў Гайнаўцы, — кажа Толік Красноўскі. — А яшчэ пра вынікі ранейшага перапісу насельніцтва ды пра зімовы мастацкі пленэр у Старым Ляўкове і пра лепшых мастакоў-непрафесіяналаў з Гайнаўшчыны.

Наведаў я сваіх знаёмых у Гайнаўцы. Даведаўся, што „Ніву” чытае мой хросны Юрка Барташук. З родным тыднёвікам да апошніх дзён свайго жыцця не расставаўся Мікалай Прыступок (ён памёр нядаўна).

У краме ў Нараўцы (побач помніка) у пятніцу, 26 лютага г.г. было сем экзэмпляраў „Нівы” № 9 і 27 лютага асталося іх у прожакды тры. У крамах у Старым Ляўкове і ў Плянце было па тры экзэмпляры „Нівы” № 9 і іх купілі.

У Гайнаўцы

Неўзабаве вясна і больш людзей выйдзе на вуліцу або ў парк. Старэйшыя асобы таксама пойдучь на прагулку, а калі стомяцца, будуць разглядацца, каб дзе прысесці на лавачцы.

У Гайнаўцы гарадскія ўлады задбалі пра новыя лавачкі на вуліцах і ў парку ды на скверы перад Гарадской управай. Найбольш прыгожых лавачак паставілі па вуліцах 3 Мая, Пілсудскага, Ліпавай і Баторыя. 26 лютага г.г. новую лавачку ўбачыў я на аўтобусным прыпынку гарадской камунікацыі па вуліцы Баторыя, побач моста на рачулцы Лясной.

Янка ЦЕЛУШЭЦКІ

Хто які беларус

Перачытваў я справаздачу Аляксандра Вярбіцкага і нашу дыскусію — Міхаса Куптэля, Віктара Буры, Васіля Сакоўскага і маю на тэму апошняга з’езду БГКТ. Сумныя рэфлексіі і нават страшныя параўнанні. Мо каму здаецца, што я пакрыўдзіў спадара Янку Сычэўскага асацыяцыямі з Восіпам Сталіным. Кожнаму сапраўднаму беларусу зваліўся б камень з сэрца, калі б цяпер усе беларускія арганізацыі паядналіся. Ды гэта з’яўляецца пакуль немагчымым. Проста, цяжка паразумецца, а кожны інтэрпрэтуе па-свойму і не заўсёды змога зразумець таго, што хтосьці думае іначай, або зусім навыварат талкуе чужыя думкі. Галоўнае, каб хоць ясна выказаць свае. А „Ніве” пачаўся ўжо 56 год. Тут ёсць месца для ўсіх беларусаў і іх поглядаў.

Мікалай ЛУК’ЯНЮК

Фота Міры ЛУКШЫ

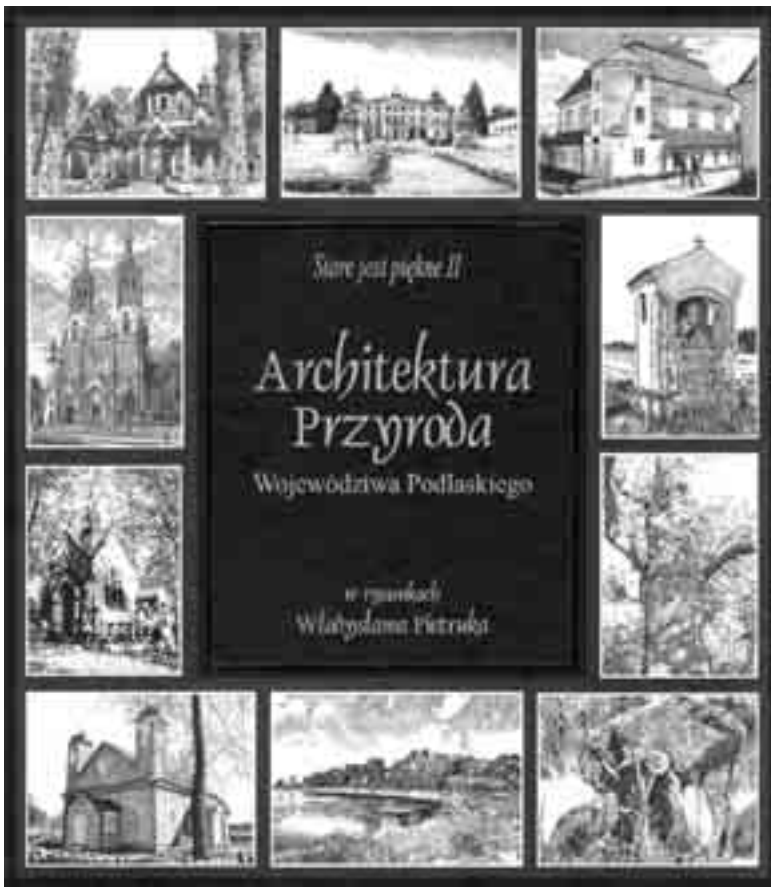
Фота Міры ЛУКШЫ

Міра ЛУКША Трыццаць гадоў Уладзіслава Петрука

Ёсць такі мастак з-пад Драгічына, з вёскі Наройкі, якога прозвішча кожнаму беларусу з чымсьці асацыюецца. Паявілася яно на спісах Беларускага выбарчага камітэта, бачылі яго сімпатычны твар, яшчэ чарнявага, на нашых лістоўках, яшчэ хтосьць чуў яго голас у сугуччы іншых басоў царкоўнага хору, памятаюцца ягоныя рысункі, змешчаныя на старонках „Нівы”... А цяпер ён „грамадзянін Гарадоцкай гміны”, як з гонарам адзначае і ўсхваляе і яе, Гарадоцчыну з Каралёвым Мостам, у сваіх малюнках. Трыццаць гадоў ён чорнай рыскай уводзіць у нашу памяць тутэйшыя месцы, па якіх ужо нават няма і следу. Сам ён пасівеў ужо (1952 года нараджэння), а чорная графічная рыса назаўжды застаецца на ягоных працах, у альбомах.

Уладзіслаў Петрук закончыў Мастацкі ліцэй у Супраслі па спецыяльнасці мастацкае ткацтва, ды Вышэйшую школу графікі і кніжнай графікі ў Лейпцыгу (быў стыпендыятам Міністэрства культуры і мастацтва) і Інстытут Гердэра ў Лейпцыгу. Быў графічным рэдактарам „Беластоцкага культурнага інфарматара”, намеснікам кіраўніка выдавецкага аддзела Ваяводскага дома культуры ў Беластоку, захавальнікам Рэгіянальнага музея ў Сямятычах, графічным рэдактарам тыднёвіка „Ніва”, кіраўніком выдавецкага аддзела Філіяла Варшаўскага ўніверсітэта ў Беластоку, кіраўніком Выдавецтва Усходнеўрапейскага інстытута гаспадаркі ў Беластоку. Цяпер сам займаецца выдавецкай дзейнасцю. Ягоныя працы выстаўляліся ў Нямеччыне (Лейпцыг, Ростак, Берлін, Лейпцыг), у Чыкага і ў Польшчы, змяшчаюцца ў прыватных калекцыях у Нямеччыне, ЗША, Аўстраліі, Швецыі, Японіі, Францыі, Англіі і іншых краінах, у Ваяводскай бібліятэцы ў Адзеле спецыяльных фондаў і Нямеччыне. Праектаваў таксама лагатыпы і іншыя графічныя знакі, ілюстравалі кнігі, м.інш. беластоцкіх беларускіх аўтараў. Плён апошніх гадоў гэта каля тысячы рысункаў. Выдаў папкі рысункаў м.інш. „1200-годдзе горада Лейпцыга”, „Цехановец”, „Сямятычы”, „Драгічынская дыяцэ-

зія”, „Беласток і ваколіцы”, „Супрасль”, „Каралеўскія дубы — Белавежа”, „Мельнік і ваколіцы” „Харошча ў рысунках”, „Цэрквы Беластока”, альбомы, м.інш. „Stare jest piękne” (каля 250 малюнкаў — плён шасці гадоў працы м.інш. у „Ніве”). Найнавейшае выданне — імпазантны альбом „Архітэктура і прырода Падляшскага ваяводства”, які прэзентаваўся на ўрачыстым трыццацігоддзі творчай працы мастака, сарганізаваным Ваяводскім асяродкам анімацыі культуры ў лютым 2010 года, у галерэі „Сподкі” (вул. св. Роха, 14);

выстаўка працуе да 15 сакавіка.

— Якія былі пачаткі Вашага рысавання і адкуль узялося Ваша зацікаўленне ўвекавечаннем нашага краявіду? — пытаемся ў мастака.

— Я думаю, што ад чацвёртага класа пачатковай школы паявілася ў мяне мара стаць мастаком, такім нават як Матэяка. Бо першым кантактам з мастацтвам былі карціны Матэякі, якія былі ва ўсіх падручніках. Я тады рабіў насценныя газеты, і рабіў да іх ілюстрацыі, капіруючы між іншым Матэяку. Вельмі многа рысаваў я як вучань Мастацкага ліцэя ў Супраслі, больш чым патрабавала ад мяне школа. А думка прысвяціць сябе графіцы найшла на мяне ў „Ніве”, дзе я быў графікам шэсць гадоў. Выдумаў я рубрыку „Свойскія малюнкi”, „Родныя краявіды” і пад такой вінеткай за тыя гады, тыдзень у тыдзень, рысаваў я архітэктуру Падляшша. І так ры-

саванне стала маім спосабам на жыццё. Маёй інспірацыяй з’яўляецца ўсё, што нас акаляе. Прырода, архітэктура, гісторыя, людзі — усё гэта хачу выратаваць ад забыцця. І тут я раздзяліў бы гэта на дзве часткі: захапленне чымсьці што бачу, а другое — гэта рэалізацыя загазаў, з якіх жыву: тэматычныя папкі, ілюстрацыі да кніг, праекты вокладак кніжак, малюнкi ў прэсу. Калі гаворка пра маю працу ў „Ніве”, тут прыгадаў бы я Мікалая Гайдугу, які прывёў мяне ў рэдакцыю, падтрымаў і натхніў на новыя ідэі. Дзякуючы Міколу Гайдугу я ўстабілізаваў сваё жыццё, бо ж не ўсё залежыць ад натхнення.

— Чым характэрны Вашы працы?

— Гэта перш за ўсё рысункі тушшу і пяром. Гэта мая ўлюбёная тэхніка. А ў прынцыпе пачалося ўсё з таго, што ў мяне ніколі не было майстэрні. А для рысавання дастаткова было чарцёжнага стала. Але я і рысаваў у пленэры, на вуліцах нямецкіх мястэчак, Чыкага. Прымяняю крыху дзевятнаццацівечную тэхніку, у якой паўтоны ды чарнізну атрымліваецца дзякуючы шчыльнасці рыскі. Гэта тэхніка патрабуе бенедыктынскай цярдлівасці, але ў прынцыпе дазваляе выказаць усё што хачу. Апрача прыроды і архітэктуры малюю таксама партрэты. Апошнім часам да рысункаў дадаю таксама акварэль. На выстаўцы ў галерэі „Сподкі” паказваю таксама мастацкія працы, якія жартоўна называю „нядзельным жывапісам”. У маім апошнім альбоме больш за чатырыста рысункаў. Ён прыгожа выданы, — мушу прызнацца, што з’яўляецца ён здзяйсненнем маіх мараў. Я хачу паказаць тут красу нашай зямлі, яе шматкультурнасць, шматканфесійнасць. Гэта наша багацце, якім можам ганарыцца. Бо разнароднасць гэта багацце. Рысаванне прыдае сэнс майму жыццю. Па-першае, люблю гэты занятак. Ды гэта і мая жарсць! Жыву з гэтага, але і ад мяне дзякуючы гэтаму штосьці застаецца. Будучы ў Злучаных Штатах Амерыкі я меў нагоду пераканацца, якія важныя былі для людзей, якія эмігравалі з нашых мясцін, гэтыя рысункі. Каб належным чынам ацаніць тое што маем, трэба яго страціць! Называю гэта эміграцыяй мараў. Мушу яшчэ прыпомніць, якую важную ролю ў творчасці мае сям’я. У мяне жонка, дзве дачкі. Гэта яны даюць мне сілу для творчасці. Ну і мой Каралёвы Мост, дзе цяпер мая хата.

Юрка ЛЯШЧЫНСКІ

Дзякуй Табе, Божа, што я не маскаль

На беразе Днястра

У свой час прафесар Уладзімір Паўлючук, аналізуючы стан грамадскай і нацыянальнай свядомасці на Украіне лічыў, што заходнюю і ўсходнюю яе часткі больш раздзяляе, чымсьці спалучае. І раней ці пазней памкненні адной і другой часткі будуць настолькі процістаўнымі, што Украіна падзеліцца. Заходняя Украіна набліжаецца да Еўропы, Усходняя — больш імкнецца да Расіі. І гэта сапраўды відавочнае, калі глядзець на карту Украіны, дзе пададзены вынік выбараў чатырохгадовай даўнасці. Усходняя Украіна была за Януковічам, Заходняя — за Юшчанкам. Бліжэйшыя выбары гэты падзел толькі ўзмоцнілі. Хаця так папраўдзе сама Заходняя Украіна не з'яўляецца аднароднай.

Сённяшняю яе тэрыторыю састаўляюць вобласці, якія ў мінулым знаходзіліся ў розных дзяржаўных сістэмах, а межы перасоўваліся некалькі разоў. І гэта асабліва ў той перыяд, калі сфармавалася нацыянальная свядомасць, значыць, недзе з паловы XIX стагоддзя. Пасля падзелаў Рэчы Паспалітай і ранейшых войнаў частка г.зв. Заходняй Украіны апынулася ў межах Расійскай імперыі, якая перавяла ўніятаў у праваслаўе. Другая частка трапіла ў аўстра-венгерскую дзяржаву, якая ўніятаў падтрымлівала. Таму сённяшня Галіччына ў большасці грэка-каталіцкая, апрача Букавіны і Закарпацкай Украіны. У той падрасейскай частцы, далучанай да г.зв. Правабярэжнай Украіны тое, што было ўніятцае, вярнулася да праваслаўя. Свяцілішча ў Пачаеве пасля ліквідацыі ўніі стала чацвёртай па значэнні лаўрай Расійскай імперыі. Ды і сёння пачаеўскі манастыр з'яўляецца цэнтрам „рускага” праваслаўя. Ён жа ў юрысдыкцыі Украінскай Праваслаўнай Царквы Маскоўскага Патрыярхату. Лёс Грэка-Каталіцкай царквы ў Галіччыне пасля II сусветнай вайны не быў зайздросны. Была яна сілком „вернута” на ўлонне праваслаўя. Рускага.

Але ўжо пасля адваявання незалежнасці ў 1990 годзе адраділася Грэка-Каталіцкая царква. Зараз афіцыйна называецца яна Каталіцкай царквой візантыйска-ўкраінскага абраду, галавой якой з'яўляецца рымскі папа. Раней Ян Павел II, цяпер Бенядыкт XVI.

У сваю чаргу праваслаўе, якое таксама пачало адраджацца, падзялілася на царквы трох юрысдыкцый: згаданую Украінскую Праваслаўную Царкву Маскоўскага Патрыярхату (кананічную), Украінскую Праваслаўную Царкву Кіеўскага Патрыяр-

хату і звязаную з замежжам Украінскую Аўтакефальную Праваслаўную Царкву (абедзве некананічныя). Да таго трэба яшчэ дадаць цэлую процьму сектаў, з якіх самай вядомай было ў канцы 90-х гадоў XX стагоддзя Белае брацтва, якое прапачыла хуткі канец свету.

Немалы ўплыў на тоеснасць украінцаў мелі ваенныя і міжваенныя дзяржаўныя падзелы. Частка г.зв. Заходняй Украіны апынулася ў межах Савецкага Саюза, частка пад Польшчай, але таксама частка ў Румыніі (Букавіна) ды Мадзьяршчыне і Чэхаславакіі (Закарпацкія раёны). Ваенныя і пасляваенныя гібелі, ганенні і перасяленні насель-

Храмы Пачаеўскай лаўры і аўтар

ніцтва таксама аставілі свой след — змянілі структуру насельніцтва. Таму сёння, хаця ў Заходняй Украіне сустраць можна адносна вялікую колькасць архітэктурных помнікаў з даўняй Рэчы Паспалітай, у лепшым ці, часцей, горшым стане, — палякаў жыве тут няшмат. Уражае таксама дыспропорцыя паміж адчыненымі каталіцкімі касцёламі, а лікам саміх католікаў. Часам на 100-200 вернікаў прыпадае два-тры храмы. Нават і нягледзячы на тое, што значная колькасць касцёлаў апошнімі гадамі была перададзена ўніятцай і праваслаўнай (пераважна Кіеўскага патрыярхату) царквам. Іншай характэрнай рысай Заходняй Украіны з'яўляецца тое, што ў абласцях даваеннай Савецкай Украіны пражывае больш палякаў (Жытомірская, Хмяльніцкая вобласці) чымсьці ў абласцях, што знаходзіліся ў межах II Рэчы Паспалітай (Валынь ці Львоўшчына). Наогул заходнія вобласці больш украінскія, чым усходнія, хаця да II сусветнай вайны так не было. Гэта не толькі вынік пасляваенных рэпатрыяцый,

але, на жаль, і ваенных пагромаў і ганенняў яўрэйскага і польскага насельніцтва, асабліва на Валыні і Галіччыне.

Зверствы пагромаў палякаў у 1943 годзе кіраўнік польскай экскурсіі па Украіне так акрэсліваў: „Думаецца, адкуль узятая гэтая фраза як не з тых гадоў: „Ręka, nogą, mózgiem na ścianie”?

Апраўданне гэтай трагедыі быццам адказ, аддача справядлівасці ці хаця б паслядоўнасць разбурэння царкваў на Паўднёвым Падляшшы і Холмшчыне ў 1938 годзе, — як пісаў адзін з праваслаўных часопісаў, — з'яўляецца грубай недарэчнасцю. Гвалт нельга адціскаць гвалтам, да таго ў сотні разоў лютым.

Цяпер, на шчасце, такой варожасці да іншых ва Украіне няма, хаця нешта з гэтага засталася. З 1990-х гадоў больш відавочным стала змаганне за душы і храмы.

У Пачаеве, калі ў царкве прымаюць „запіскі”, уважліва сочаць, „ці абы ты не Кіеўскага патрыярхату, а не дай Бог уніят”. Тады могуць не прыняць запіскі, нават за адпаведна павялічанай аплатай-ахвярай. З паломнікамі з Беластоцкага раёна няма, бо і часта туды падаем, а да таго ж мы кананічныя.

Але вось пераязджаючы 30-40 кіламетраў у заходнім напрамку, быццам пераязджаем у другую (па менталітэце, зразумела) краіну. Здаецца, тыя ж самыя краявіды, тыя ж самыя разваленыя хаты і дзіравыя

дарогі, але ўжо людзі крыху іншыя. У Падгорцах, што крыху ўбок ад шляху Броды — Алесна, здалёк відаць дзве вежы палаца Канецпольскіх. Палац з XVII стагоддзя, праўда, цяпер патрабуючыя ремонту руіны, але і так турысты сюды едуць, або як у выпадку экскурсій з Польшчы — экскурсаводы вязуць іх. „Ну бо тут частка Рэчы Паспалітай”, — гавораць.

З даўняга часу ў даволі прстойным стане захаваўся рыма-каталіцкі касцёл св. Язэпа. Раней быў замкавым храмам і сямейным маўзалею роду Жавускіх. Доўгі час зачынены, а вось зараз перададзены ва ўладанне ўніятцам. Каб цікавей было, парахам царквы з'яўляецца святар са Славакіі, а ў прыцаркоўных латках можна купіць сабе „мясцовыя сувеніры”, з якіх самым цікавым былі цяльняшкі з выявай казак з асёлэдам на галаве ды надпісам „Дзякуй табе, Божа, што я не маскаль”. Паводле жанчыны, што прадавала цішэрты, маскалі гэта не толькі расіяне, але і тыя! — тут махнула рукой у бок Пачаева.

Перадачы пра Ларысу Геніюш на Радыё Рацыя

Сёлета 9 жніўня спаўняецца 100 гадоў з дня нараджэння легендарнай беларускай паэтки Ларысы Геніюш. З тае нагоды летась з'езд беларусаў свету абвесціў 2010 год — годам Ларысы Геніюш. Многія беларускія грамадскія арганізацыі, рэдакцыі газет і часопісаў, радыёстанцыі запланавалі сёлета правесці шэраг мерапрыемстваў у гонар паэтки. Далучылася да гэтай агульнаацыянальнай кампаніі і Радыё Рацыя — з лютга на хвалю радыёстанцыі з'явілася адмысловая аўтарская перадача **Алесь Аркуша** „Мой лён і сон”, цалкам прысвечаная жыццю і творчасці Ларысы Геніюш. У рамках перадачы гучаць інтэрв'ю з людзьмі, якія ведалі і сябравалі з Ларысай Антонаўнай, інфармацыя пра мерапрыемствы, якія ладзяцца ў гонар паэтки, а таксама звесткі пра яе творчасць, жыццёвы шлях, вершы і песні на яе словы. У перадачах, якія прагучалі ў лютым, слухачы маглі пачуць: рэпартаж з паседжання арганізацыйнага камітэта па ўшанаванні памяці Ларысы Геніюш; інтэрв'ю з паэтам **Сяргеем Панізікам**, які ў далёкім 1968 годзе запісаў на магнітафон голас паэтки і захаваў да нашых дзён; а таксама інтэрв'ю з кіраўнічкай Згуртавання беларусаў свету „Бацькаўшчына” **Аленай Макоўскай**, якая распавяла пра тэма мерапрыемстваў года Ларысы Геніюш, у якіх „Бацькаўшчына” возьме актыўны ўдзел. У стваральніцкай перадачы пра Ларысу Геніюш шмат цікавых задумаў і планаў. „Мой лён і сон” гучыць на хвалю Радыё Рацыя штодня дзёлю, пачатак у 11.05 і 23.05 беларускага часу.

Радыё Рацыя

Малітвы за еднасць

Інстытут хрысціянскай культуры ў Ольштыне ладзіў сёлета экуменічны сімпозіум, на якім былі прыведзены некаторыя касцельныя статыстыкі на Варміі і Мазурах. Ад 1945 года католікі Вармінскай архідыяцэзіі перанялі ад евангелікаў 90 касцёлаў, з якіх 56 сталі цэнтрамі цяперашніх самастойных парафій, 30 сталі філіяльнымі касцёламі, тры службы візантыйска-ўкраінскім вернікам. Пяцьдзесят даваенных касцёлаў не захавалася. У касцёле Прасвятлага Сэрца Хрыста адбылася імша за спачынак душ салдат розных франтоў, ахвяр вайны і прымусовых перасяленняў. У гаміліі прагучалі словы, што сапраўдны мір запануе тады, калі чалавек памірыцца з Богам, іншым чалавекам і сам з сабою.

У перадграмнічную нядзелю на экуменічнае набажэнства ў ольштынскую царкву прыбылі каталіцкія саноўнікі, прэзідэнт Ольштына Ежы Шмід з жонкаю і шматлікія вернікі. Літургію служыў а. мітрат Аляксандр Шаломаў. Гамілію сказаў таксама біскуп Яцэк Язерскі. Сказаўшы пра разыходжанні паміж раздзеленымі схізмай хрысціянскімі адгалінаваннямі, пайнфармаваў ён таксама пра некаторыя меры экуменічнага напрамку. Вось нядуна манахі з манастыра недалёка Асташкава, дзе энкавэдзісты пасля верасня 1939 года трымалі да расстрэлу польскіх афіцэраў, пабывалі ў Чанстахове, адкуль прывезлі ў свой манастыр копію іконы Чанстахоўскай Багародзіцы. Памясцілі яе ў спецыяльна пабудаваную капліцу і там будуць маліцца за душы польскіх мучанікаў.

Андрэй ГАЎРЫЛЮК

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зорка

Д л я д з я ц е й і м о л а д з і

Інтэлігентны гумар і гульня са словам

Віктар Швед на сваё васьмідзесяціпяцігоддзе зноў падарыў нам „Смяшынкi”. Кніжка ў аўтарскім перакладзе з’явілася на польскай мове. З цікавасцю я зазірнула ў новыя „Śmieszynki” і адразу прачытала цэлую кніжку. Хоць на старонках сустраля мяне добраведомыя вершыкі (большасць з іх друкавалася ў „Зорцы”), захапіў мяне аўтарскі пераклад. Свабода і адчуванне польскай мовы ў Віктара Шведа проста даска-

і асацыяцыямi, прымаўкамі ці забабонамі. Несумненна, іх сіла — інтэлігентны гумар. Праўда, каб дакрануцца згаданых каштоўнасцяў, найперш трэба зразумець змест, а з гэтым у нас бывае па-рознаму...

Польскія „Смяшынкi”, калі ідзе пра мастацкае афармленне, цалкам напамінаюць беларускую версію. Том здобяць тыя ж самыя прыгожыя малюнкi Тані Місіюк. З-за апошняй справы мы адчуваем моц-

налае. Аўтар смела мог бы рэалізавацца на польскай мове, але, як вядома, ад пачатку свайго дэбюту (які адбыўся у 1957 годзе) свядома працуе на роднай беларускай літаратурнай ніве. Польскія „Смяшынкi” цікавыя не адно польскамоўнаму чытачу. Гэты том рэкамендуем нашым чытачам, якія на сваіх кніжных сценках маюць ужо арыгінал. Чаму? Веданне беларускай мовы ў нас не заўсёды задавальняе. Таму разам з перакладам лягчэй зразумець змест і дабыць сэнс твора. На апошнюю справу мы звяртаем увагу невыпадкова. „Смяшынкi” — гэта свайго роду свята для аматараў гульні са словам, фразеалагізмамі, прынятымі фразамі

ную сувязь з арыгіналам. Вядома, галоўнай мэтай аўтара было дайсці да польскамоўнага чытача. Гэтую кніжку мы можам падарыць знаёмым і сваякам, якія любяць, але не ведаюць беларускай мовы, якія любяць сваіх бабуль і дзядуляў, беларускія святы і, зразумела, добры гумар!!! Кніжка спадабаецца дарослым. Скажу больш — у ёй можна

знайсці лякарства на ўсякія „хваробы” школьнікаў, асабліва ў час перагрузкі кантрольнымі.

З прыемнасцю паведамляем, што польскамоўныя „Смяшынкi” — пятнаццатая па ліку кніжка паэта і пятая ў перакладзе на польскую мову. Шаноўнаму юбіляру жадаем наступных выданняў і творчых памкненняў!

ЗОРКА

Адборныя лаўрэаты

Завяршыўся цэнтральны этап прадметнага конкурсу па беларускай мове. Сярод лаўрэатаў апынуліся ўсе шасцёра фіналістаў. Пра ўзровень конкурсу сведчаць балы, якія на 65 магчымых набралі нашы конкурсанці. Вось прозвішчы ўсіх лаўрэатаў:

Аляксандра Конюх (62 балы) з ПШ № 4 у Беластоку,

Дар’я Вапа (61 бал) з ПШ № 4 у Беластоку,

Эва Ляўчук (59,5 бала) з ПШ у Нарве і **Дамініка Карпюк** (59,5 бала) з ПШ у Дубічах-Царкоўных,

Юстына Іванюк (58 балаў) і **Аляксандра Іванюк** (58 балаў) абедзве з ПШ № 6 у Гайнаўцы.

Рэдакцыя „Зоркі” спытала ў старшыні камісіі чаму ў бягучым годзе такая абмежаваная колькасць лаўрэатаў. Яшчэ тры-пяць гадоў назад іх было за дваццаць, або і за трыццаць...

Аказваецца, няпроста было прайсці раённы этап.

— Задачы, з якімі былі вымушаны справіцца ўдзельнікі раённага этапу, не былі простыя, — сказаў нам Яраслаў Падалец. — Найбольш цяжкасцяў выклікала задача класіфікацыі план да тэксту. Не ўсе вучні зразумелі задачу і замест плана пісалі сачыненне.

— А як ў бельскай „тройцы” ўспрынялі адсутнасць лаўрэатаў? — спыталі мы яшчэ ў старшыні камісіі, у прыватнасці, настаўніка гэтай школы. Звычайна іх школа мела найбольшую колькасць лаўрэатаў па беларускай мове на узроўні пачатковай школы.

— Што ж, мы спадзяемся поспехаў гімназістаў 16 сакавіка, — адказаў дыпламатычна спадар Яраслаў.

Пра іх поспехі будзем пісаць ў наступных нумарах „Зоркі”.

(гак)

Снейная хустка НІКІ

Дачушкі заўсёды хочудь рабіць усё і выглядаць як іхнія мамы. Калі Ніка Паўлоўская ўбачыла сваю маму на сцэ-

не ў чырвонай хустцы, ад радасці аж усплэснула ручкамі. У галоўцы малой разумнічкі з’явілася жаданне стаць

спявачкай. Яе мама спявае ў аматарска-этнічным гурце аб’яднання АБ-БА. Часта, калі выступленне, яна апранае чырвона-квяцістую хустку. Ніка, вядома, захацела быць такойжа спявачкай. Дзеля гэтага ёй трэба было павязаць на галоўку хустку...

Тая хустка — незвычайная. З ёй звязаная сямейная гісторыя. Гэта было ў 30-ыя гады ХХ стагоддзя. У той

час кожная вясковая дзяўчына марыла пра такую хустку. Прабабка Аляксандра Данілюк з Крыўца тыдзень часу працавала ў лесе. Увесь яе заробак быў прызначаны на модную хустку, якую шчаслівая дзяўчына набыла ў Нарве ў краме ў мясцовага жыда. Цягам часу яна прыдбала яшчэ тры такія хусткі: белую, ружовую і зялёную. Іх апранала ў царкоўныя святы і як найбольшы скарб берагла ў сваім дзявоцым куфэрку. Пасля гадоў чырвоная хустка трапіла ў рукі бабулі Марысі. Яна ў сваю чаргу падарыла дачцэ Касі, матулі нашай сяброўкі...

У гэтай гісторыі мяне захапляе адна дэтал. Для Нікі хустка прабабкі асацыюецца з прыгожай песняй. Якраз у Крыўцы заўсёды славіліся прыгожымі галасамі. Вось як мастацка прамовіла чырвоная хустка прабабкі Аляксандры! Варта, мае дарагія, захоўваць сямейныя прадметы, бо яны дзейнічаюць не толькі як нагода для ўспамінаў.

ЗОРКА

Ягуштова (1)

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Вучні з Ягуштова ў рэдакцыі „Нівы”

Гэтым разам прапаную падацца у вёску Ягуштова, што каля Бельска-Падляскага. Гэтая вялікая вёска характэрная тым, што ў мінулым яе жыхароў лічылі мяшчанамі.

Людзі ў гэтых ваколіцах пасяліліся ўжо ў раннім сярэднявеччы, пра што могуць сведчыць курганы, якія знаходзяцца ў ваколіцах Ягуштова. У сённяшнім месцы распалажэння Ягуштова апынулася пасля валочнай памеры ў першай палове XVI ст. Яе мэтай было сабраць у адным паселішчы раскінутыя па наваколлі гаспадаркі.

Цікава, што жыхары Ягуштова ды іншых 5 вёсак у ваколіцах Бельска лічыліся не сялянамі, якія прымушаны былі адрабляць паншчыну, але мяшчанамі. Гэтыя вёскі ўваходзілі ў г.зв. гарадскую акругу. Апрача статусу мяшчан жыхары Ягуштова падляталі гарадской судовай сістэме, падаткі плацілі гораду. Узамен мелі акрэсленыя абавязкі перад горадам. Цікава, што жыхары мяшчанскіх вёсак з ваколіц Бельска маглі таксама займаць адміністрацыйныя пасады ў горадзе. Усё-такі трагедыі XVII стагоддзя не

абмінулі і Ягуштова. У гэты час колькасць жыхароў вёскі значна паменшала. Але ўжо ў наступным стагоддзі вёска пачала адбудоўвацца.

Цікава, што жыхары Ягуштова ўстанавілі манастырскую царкву св. Мікалая ў Бельску.

1915 год прынёс гора бжанства, у якое падаліся многія жыхары пад-

ляшскага рэгіёна, у тым ліку і Ягуштова. У Ягуштове засталася толькі некалькі сем'яў. Апусцелыя дамы і гаспадаркі ў Ягуштове былі сведкамі вялікай расійска-нямецкай бітвы, якая прайшла ў ваколіцах вёскі. Сведчаць пра гэта могількі, на якіх пахаваныя жаўнеры абедзвюх армій.

Міхась СЦЕПАНЮК

У згодзе калісьці жылі Маланка і Гром. Любіла Маланка, калі хмары ўкрывалі неба і ажно чорным рабілася ўсё навокал. А Гром, глядзячы на яе, шчыра радаваўся. Сябраваў ён з Маланкай. Ды неяк гарачая Маланка нізка над зямлёй шуганула і зачাপіла дрэва. Загарэлася яно. Маланка ўзрадавалася і давай іншыя дрэвы паліць!

Гром разгневаўся на Маланку, пачаў сварыцца на яе, каб не паліла дрэў. Але Маланка не паслухалася Грому. Людзей крыўдзіць па-

чала, будынкі падпальваць.

І цяпер у навальніцу — толькі блісне Маланка, Гром ужо злуецца, сварыцца на яе.

Маланка яшчэ больш разыходзіцца — Гром голас павышае. І так да таго часу, пакуль не ўтаймуе ліхадзейку, пакуль не перастане сваюліць Маланка. Тады і Гром сціхае. Тут, глядзіш, і дождж перастае.

А новая навальніца пачнецца — усё паўтараецца. Кароткая памяць у ліхой Маланкі!

Музыка з кайфам

„Без білета” ў Афрыку

Вельмі складана было б дабрацца ў Афрыку без білета, але якраз беларускі гурт „Без білета” ў Афрыку папаў, а нават сваю „Афрыку” аддаў слухачам, бо так называецца альбом гэтага гурту, які дапамог яго музыкам стаць сапраўднымі пераможцамі штогадовай конкурснай прэміі „Рок-Каранацыя”. Сама „Рок-Каранацыя” гэта беларускае музычнае свята. Нават калі зараз лёгка знайсці шмат крытыкаў гэтага мерапрыемства, то ўзнагароды застаюцца ўзнагародамі, а ў гісторыі беларускай музыкі запісваюцца чарговыя яе падзеі. Важнае, што „Рок-Каранацыя” гэта конкурс, у якім узнагароджваюцца тыя, якія не забываюць пра беларускае слова, таму абгрунтаваным было вылучэнне за Праект года менавіта альбома „Тузін. Перазагрузка”, пра які шырэй пісалася ў „Зорцы” ў мінулым годзе.

За сайтам www.nn.by могу смела сказаць, што „Рок-Каранацыя” была вялікім шоў, у час якога некаторыя ўпершыню публічна пакарысталіся беларускай мовай. Маю тут у асноўным на думцы пераможцаў Дэбюту года — гурт „The Toobes”. Але як гэта бывае са шматгадовымі конкурсамі, наогул з узнагародамі вяртаюцца ўсе, якія павінны іх атрымаць у той ці іншай намінацыі. Адным словам, усім паройну, таму сярод лаўрэатаў прэ-

<http://bezbileta.net>

мі апынуліся чарговы раз такія беларускія тузы як „Ляпіс Трубяцкой”, „Крама”, Зміцер Вайцюшкевіч ці

„Нейра Дзюбель”, прычым апошнія не бабяліся прэзентаваць сапраўднае шоў і проста добра загуляць. Цешыць, што ўсе супольна гулялі пры фінальным выкананні „Мая краіна Беларусь” гурту-пераможцы „Без білета”, які апошнімі гада-

мі прэзентуецца ў асноўным на расейскай мове.

Пры такіх нагодах думаю, што варты прадставіць усіх лаўрэатаў. Можна некаторым з вас гэта падкажа дзе і чаго шукаць, каб проста слухаць сваё і да гэтага яшчэ самае лепшае.

- Гурт года (галоўная Рок-Карона)** — „Без білета”
- Альбом года** — „Африка” — „Без білета”
- Выканаўца года** — Зміцер Вайцюшкевіч
- Песня года** — „Ружовыя акуляры” — „Ляпіс Трубяцкой”
- Праект года** — „Тузін. Перазагрузка”
- Кліп года** — „Африка” — „Без білета” (рэж. Матвей Сабурай)
- Рок-князьёўня** — Наста Шпакоўская, гурт „Нака”
- Дэбют года** — „The Toobes”
- Падзея года** — канцэрт да 15-годдзя „N.R.M.”
- Традыцыі і сучаснасць** — „Крама”
- Поп-рок праект года** — „Open Space”
- Рэп-праект года** — „Нестандартны варыянт”

За адганасць жанру — „Князь Мышкін”
За адганасць рок-музыцы — „Нейра Дзюбель”
Вяртанне года — „Жнюв”

i_basovka@o2.pl

Польска-беларуская крыжаванка № 11

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы, з наклееным кантрольным талонам, на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 7:

Пуп, ар, шаг, сказ, ранак, спагада, гонар, склад, ла, лёд, як, Ян, банк, агні, аўторак. Ас, такс, клас, рап, лён, загадка, год, баран, гадалка, нара, яна, паклоннік.

Узнагароды, каляровыя алоўкі, выйгралі **Віалета Дработка, Магда Магрук, Эвеліна Самасюк** з Бельска-Падляскага, **Моніка Сакалоўская, Адрыян Жукоўскі, Івона Анішчук** з Дубін, **Ангеліка Галёнка** з Арэшкава. Віншуем!

Jan	▼	Wio	Olej	Szansa	Klim	Lekarz	Oj!
Nos	▼	Spiewak	▼	▼	▼	▼	▼
Za	▶	▼	Szkół	▼	▼	▼	▼
Znak	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
▼	▼	Ona	Wies	▼	▼	▼	▼
▼	Leśnicy	▶	▼	▼	▼	▼	Wtorek
▼	Raj	▶	▼	▼	▼	▼	▼
▼	▼	Wiosna	▶	▼	▼	▼	▼
▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Koral	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Ar	▼	Kort	▶	▼	▼	Jak	▶

Мінулая зіма так надакучыла, што нават у пачатку сакавіка дарожныя службы строга перасякаюць яе спробы вярнуцца на нашы, для прыкладу, дарогі. Вось выпаў кволенькі снег, мо з паўсантыметра, а ўжо на досвітку беластоцкія тратуары акуратна расчышчаны магутнай тэхнікай. Ды не толькі ў гэтым вялікім — як на нашы меркі — горадзе ідзе змаганне з надаеўшым снегам. Па дарозе з Бельска ў Браньск машына з паднятым плугам рассыпае соль, на якую быццам не былі ў адпаведных бюджэтах размеркаваны дастатковыя сродкі...

Злажу з аўтобуса ў Кальніцы з нейкім расчараваннем, бо на карце прыпынак пазначаны недзе ў канцы вёскі з боку Браньска. Думаў, што пагляну, як там выглядае той „Орлік”, вясковы спартыўны комплекс, пабудаваны менавіта ў Кальніцы, у якой, бадай, мела астацца толькі тры асобы здольныя тым спортам займацца. А ў сутнасці прыпынак там зараз у пачатку, з боку Бельска, і, маючы перад сабою кіламетры зімовай дарогі, пакідаю вясковы спорт за спіною.

Іду дарогай, якая спалучае два гмінныя цэнтры Бельшчыны — Браньск і Боцкі. І не асфальтаваная яна, толькі брук на ёй, праўда — роўны. На ўскраіне ляска, дзе пачынаюцца палі вёскі Кярснова, стаіць даўні цэментны крыж, перад самой вёскай — каменны. Кярснова, так як і згаданая дарога, не надта спяшае ў новае стагоддзе. Шмат у гэтай вёсцы старых хат, шмат пажылых людзей, якіх акурат перада мною наведвае аўтакрама. Бо ў вёсцы пастаяннай крамы няма. І, здавалася б, нічога ў Кярснове асаблівага...

Але ў канцы вёскі, з боку Хаева, паказваецца комплекс больш сучасных аб'ектаў. Адзін гэта крыж з жалезных рэек, на ім таблічка з цытатай з Выспянскага наконт менавіта крыжа. Другі аб'ект ужо іншы, маштабны. Гэта валун, які ўвечна вачам пасляваенны начлег у Кярснове маёра Шэндзеляжа, больш у нас вядома пад псеўданімам „Лупашка”.

Помнік той быў устаноўлены адзінаццаць гадоў таму, і стаўлялі яго людзі звонку, так як і сам „Лупашка” быў вонкавым „госцем”. Быў ён пастаўлены ў часе, калі яшчэ не апаў энтузіязм ад устаўлення свабоды выказвання забароненых раней думак, свабоды пакланення забароненым раней кумірам. Быў гэта час эмоцый, якія, здаецца, ужо крыху прыціхаюць, калі наступае змена не толькі пакаленняў, але і грамадскіх прыярытэтаў.

Калі б не было вайны, не было б і эмацыянальнага зруху, асабліва ў кіпучых энергіяй, рашучасцю і бунтаўнічасцю маладых людзей. А пры нагодзе вайны пачалі з’яўляцца розныя вонкавыя „асвабодзіцелі”, за якімі той-сёй мясцовы пагнаўся быццам фальклорная дзеўка за задунайскім казакам, выходзячы а то з прывітальнымі брамамі, а то з начлегам. І без мясцовых памагатых прышэльцы напэўна былі б больш памяркоўнымі. Нават „Лупашка”, якога псеўданім шмат гаворыць аб ягоным характары, аб ягоных схільнасцях. Вось пры нагодзе вайны ў Іраку была абнародавана шырокай публіцы заўважаная амерыканскім даследчыкам Філіпам Зімбардам з’ява, якую ён назваў эфектам Люцыпара. А зводзіцца яна

Над Нурцом

Тэкст і фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

да таго, што калі ўзнікне нагода для зла, то чалавек ёю пакарыстаецца і тое зло ўцягвае яго быццам дрыгва. Такой нагодай кожная вайна і любая ахвота ўстанавіць нейкія свае парадкі, ці то кіруючыся зместам дзесятай заповедзі, ці нейкай ідэяй фікс...

Насупраць помніка начлегу „Лупашка” відаць рыштванні вакол абнаўляемага будынка вясковай святліцы, за ім гараж пажарнай машыны. Крыху за вёскай пакінутая мураванка з забітымі дошкамі дзвярамі, а за ёю бетонныя слупы колішняй стадолы. Але гэта не абазначае, што вёска гібее, бо ж пару гаспадароў у ёй ёсць, ёсць жывыя сляды каля пункту прыёму малака.

У Хаева школа насупраць касцёла. А такой школе, што акурат насупраць касцёла, выпадае мець касцельнага патрона. Сімпатычна тое, што заступнікам яе з’яўляецца чалавек, якога можна палічыць мясцовым — ураджэнец недалёкай Нурскай зямлі, прымас Стэфан Вышыньскі.

Парафія ў Хаева маладая, яна стала завязвацца толькі ў пачатку

ча магіл парафіян ёсць на іх сімвалічныя магілы ахвярам розных вонкавых масавых бедстваў: зняволення, гітлерызму, ваеннага становішча, ненароджаным дзецям. Гэтыя эпітафіі відочныя паверх снегу; магчыма, што пад снегам іх больш, што ёсць яшчэ і эпітафія ахвярам пасляваеннага насілля...

Вёска Бадачкі распаложана над самай поймай Нурца. Рэчка выступіла акурат з берагоў, заліваючы некаторыя гаспадарскія здабыткі: трактарныя прычэпы, спрасаванае сена. А цяпер, у разводдзе, як скажаў мне адзін з чакаючых аўтакрамы пажылых сялян, вада займае яшчэ і падвалы. Бадачкі невялікія, але не відаць тут заняпаду, тут па сутнасці кожны гаспадар змагаецца за надой, амаль на кожным панадворку абора, амаль усюды студзільнікі з шылдамі „Млекавіты”, амаль усе дамы мураваныя.

Бадачкі ўзялі сваю назву несумненна ад суседніх Бадакаў; невядома мне толькі, ці тая вытворная ўзялася ад меншых памераў „малодшай” вёскі, ці мо ад жанок, што прыйшлі туды з Бадакаў замуж...

Воды Нурца падтопляюць Бадачкі

1950-х гадоў, калі ў 1952 годзе на прыватным грунце была пабудавана капліца, а касцёл, пад які краевугольны камень быў пакладзены ў 1984 годзе, быў завершаны дзесяць гадоў пазней — у 1994 годзе. Сама парафія была фармальна створана ў 1977 годзе і, апрача Хаева, ахоплівае яшчэ суседнія вёскі Пацы, Кярснова і Бадачкі.

Каля кіламетра за Хаевам, у бок Бадачкаў, мясцовыя могілкі. Апра-

А перад Бадакамі, з боку Бадачкаў, чарговы помнік мясцовых пасляваенных крываваых падзей, дзе ў маі 1945 года дайшло да бою фарміраванняў НКВД з атрадам НСЗ. На помніку напісана, што загінула 27 польскіх падпольшчыкаў, а ў інтэрнэце знайшоў я згадку пра 25 забітых, з тлумачэннем, што раненых энкавэдзісты дабівалі; ліку апошніх ахвяр інтэрнэтавы інфарматар не прыводзіць.

Бадакі можа крыху менш настойліва трымаюцца зямлі, чым іх суседзі ў „малодшых” Бадачках, але і тут казыча нос пах гною, азнака вясковага гаспадарання. Здаецца, што калісь на вёсках той пах не быў такі пранізлівы, як цяпер; можа мне гэта так здаецца, а можа і сапраўды цяперашнія вялікія фермы прадуюць не толькі гіганцкія надой, але і гіганцкія спадарожныя пахавыя эфекты.

Ёсць сельскае гаспадаранне і ў Альшэве, і ў Верцені, і ў Гаўрылках. У Верцені вялікі будынак колішняй школы, у якім не відаць ужо прысутнасці навучэнцаў. Спытаў я пажылога селяніна, што выйшаў на вуліцу побач, пра той будынак. Жыве ў ім яшчэ настаўніца, але калі было спынена навучанне — не помніў. На маю здагадку, што мо чакае ён аўтакрамы, запырэчыў, але паінфармаваў, што яна — тая, якую я апырэдыў у Бадачках, заязджае і ў ягоную вёску, толькі раней наведвае яшчэ Якубоўскія каля Боцкаў, дзе таксама няма крамы. Дарэчы — на маім маршруце была толькі адна дзейная крама — у Хаева. Бо мо толькі Бадачкі сям-так трымаюцца, у іншых вёсках ёсць пустыя хаты, прадвеснікі сельскага замірання. Вось у чарговай вёсцы, у Старым Сяле, будынак з яркай шылдай крамы, але ніякага следу вакол няма. Дарэчы, у тым жа Старым Сяле побач той былой крамы ўраджае і вялікі мураваны пусты двайняк, а за ім пустая абора. Разагнаўся, мабыць, гаспадар, ды не ўтрымаўся на плаву...

Старое Сяло выглядае больш традыцыйна чым ранейшыя вёскі. Шмат тут традыцыйных драўляных хат, мураваных вельмі мала. На канцы вёскі, што з боку Кнарэйд, прыватная каменная капліца з фігурай Марыі. А зараз за гэтым панадворкам — праваслаўны вывадны крыж, каменны, такога ж дызайну, што і згаданы ўжо ў Кярснове; мабыць, ад аднаго яны майстра выйшлі... І тая каплічка з вывадным крыжам стаяць быццам гранічныя слупы, інфармуючы пра размежаваную мясцовую шматканфесійнасць.

У Кнарэдах зацікавіў мяне новы колер тамашняй могілнікавай царквы; падаўся я ў яе бок. Праход да самой царквы на прадвесні тугаваты, бо бульдозер, які прасунуў дарогу да могілак, пакінуў па баках сцены снегу, а пасярэдзіне дарогі сонейка падагрэла ліпкае балота. Ды і ў інтэрнэце багата звестак пра тую царкоўку. Сужонства Кэчынскіх падае, што пастаўлена яна была ў 1846 годзе, а а. Рыгор Сасна дадае яшчэ дзве даты: 1820 год для пабудовы могілнікавай капліцы і 1873 год для асвячэння новай царквы, пабудаванай за грошы аднаго з сялян. Але клопат там нават з сучаснымі датамі, бо сяляне не помнілі, калі дакладна адбылося апошняе маляванне царквы — ці два гады таму, ці мо больш.

Затое цікава было паслухаць пра зветралы крыж, што стаіць недалёка расхадных дарог пры канцы вёскі, за якім згаданая царква. Крыж той быў пастаўлены ў 1888 годзе, супраць мору, які ў той час пагражаў вёсцы. У Кнарэдах ёсць яшчэ адзін сакральны аб’ект, хіба найбольш вядомы. Гэта каплічка над крыніцай, відочная з бельска-сямятыцкай шапы — яна таксама была абноўлена паралельна з тамашняй царкоўкай.

У сераду, 17 лютага, у Гміннай управе ў Орлі адбылася ўрачыстасць уручэння медалёў 50-годдзя з дня шлюбу. І хаця мерапрыемства было даволі сціплае, аднак яно вельмі цешыць пасля доўгага перыяду, калі пра юбіляраў прызабылі; да вяртання добрага звычаю прычынілася мая асоба.

Калі ў 1990 годзе тадышняю загадчыцу арлянскага загса Зінаіду Якімовіч адправілі на пенсію, ейныя абавязкі стаў па сумяшчальніцтве выконваць тадышні вайт Міхал Іванчук (а здаралася, што шлюб ён даваў пад хмяльком і многія маладыя наеліся шмат страху, калі ім гаварылі, што такі шлюб можа быць скасаваны). Абавязкаў, відаць, было ў яго многа, бо на працягу шасці гадоў ніхто з гмінных чыноўнікаў не памятаў пра прысваенне жыхарам гміны належных медалёў „Za długoletnie pożycie małżeńskie”.

Я сустракаўся са шматлікімі людзьмі, якія заслужылі таго ўшанавання (і многія з іх, дзякуючы тадышняму вайту, яго не дачакалі). Дайшло нават да таго, што я — за падказкай з іншых загаў — хацеў паслаць спісак юбіляраў ваяводу. Пасля маіх намаганняў, як тадышняга раднага, і маёй крытычнай публікацыі ў „Ніве” ад 9 сакавіка 1997 года ды ў выніку абурэння саміх юбіляраў, Гмінная ўправа рашыла вярнуцца да традыцыі. 13 ліпеня 1997 года ў зале арлянскага загса юбілейныя медалі атрымалі 28 пар.

На сёлетняе мерапрыемства ўправа Арлянскай гміны падала заяўкі на ўшанаванне васемнаццаці пар (столькі ж, па васемнаццаць, было іх і ў 2005, 2006, 2008 і 2009 гадах; у 2007 годзе было 24 пары). На сустрэчу з’явілася толькі дванаццаць пар (у тым ліку тры з самай Орлі і ў адным выпадку на ўрачыстасць з’явіўся толькі сам муж па прычыне хваробы жонкі). Пасля выслухання кароткага фрагмента шлюбнага марша Мендэльсона да юбіляраў звярнулася сакратар Гміннай управы Ірэна Адзіевіч:

— Вы супольна пражылі ў парак пяцьдзсят гадоў, разам раздзяляючы клопаты, смуткі, радасці, і за гэта Прэзідэнт адзначыў вас медалямі. Медалі ўручыць спадар вайт Пётр Сэльвесюк, якога ад вашага імя сардэчна вітаю.

— Вітаю вас усіх сардэчна, — адказаў гаспадар гміны. — Дзякую за тое, што хацелі прыйсці, прыехаць. Гэта напэўна асабліва ўрачыстасць, бо калі падумаць, то з аднаго боку здаецца, што 50 гадоў гэта доўгі адрэзак часу, але калі прыгадаецца тое, што было дваццаць-трыццаць гадоў таму, то з другога боку здаецца, што яны хутка праляцелі, што ўсё было так нядаўна.

Гляджу на вас і думаю, што ў вашым жыцці былі лепшыя і горшыя перыяды. Калі чалавек малодшы, тады ён думае больш станоўча, у яго менш праблемаў. А калі падыходзіць старасць, то праблемаў прыбывае і чалавек пачынае думаць крыху інакш. Вы ўжо ў такім узросце, што пра тых клопаты і праблемы не трэба занадта думаць. Трэба думаць пра тое што добрае, што ўдалося столькі гадоў пражыць разам — а ўдалося гэта не ўсім, трэба цешыцца з таго што маеце, з дзяцей і ўнукаў, трэба думаць пра той час, што перад вамі, каб быць разам, каб пражыць яго па меры добра і прыстойна. Віншую вас усіх і жадаю ўсяго найлепшага.

50 гадоў у згодзе

Тэкст і фота Міхала МІНЦЭВІЧА

Пасля ўручэння медалёў, кветак і сувеніраў юбілярам паднеслі па келіху шампанскага

У вашым узросце грошай пэўна ўжо маеце шмат, таму перад усім жадаю вам здароўя, — закончыў вайт, а юбіляры падзякавалі яму гучнымі воплескамі.

Пяцьдзсят гадоў згодна пражылі: **Марыя і Генрык Банькоўскія, Марыя і Мікалай Багацэвічы, Ніна і Уладзімір Здановічы з Орлі, Надзея і Ва-**

яшчэ і перажовіны, і прыданне.

У зале царыла вельмі сардэчная атмасфера; нават мяне запрасілі за стол. Тут я і паразмаўляў з суседкамі-юбілярамі Мікалаем Багацэвічам з Орлі. Вось як ён успамінае сваё мінулае і параўноўвае з сённяшнім:

— Цяпер у нас жыццё такое, што лепшага не трэба. Але колькі бяды

Вайт Пётр Сэльвесюк узнагароджвае сужонства Лідзію і Яна Сліўко з Кошак

сіль Рубашэўскія з калені Антанова, Анна і Уладзімір Цэтра з Кашалёў, Надзея і Мікалай Жак, Вольга і Ян Сачко з Вулькі, Надзея і Уладзімір Кавальчук з Крывятыч, Вольга і Ян Трафімюк, Яўгенія і Аляксей Добаш з Рудутаў, Софія і Аляксандр Кулік з Пашкоўшчыны, Марыя і Мікалай Кулік з Тапчыкал, Лідзія і Ян Сліўко з Кошак, Кацярына і Уладзімір Якубоўскія, Люба і Пётр Філіпюк з Москаўцаў, Валянціна і Яўген Голец з Чахоў-Забалотных ды Надзея і Сямён Ваўтанок з Круглага.

Пасля ўручэння медалёў, букетаў кветак і пакетаў з настольнымі абрусамі (непрысутным гміна сувеніры давезла дамоў), юбілярам паднеслі па келіху шампанскага, а вайт Пётр Сэльвесюк пажадаў многіх далейшых гадоў жыцця. Затым напярасілі ўсіх сесці за супольны вялікі стол, накрыты салодкім печывам, цукеркамі і халоднымі ды гарачымі напоймі.

Сеніёры павесялелі. Пачалі голасна ўспамінаць свае даўнія вясельныя застоллі і параўноўваць іх з сучаснымі, падкрэсліваючы, што калісь вяселле спраўлялі ўсе, нават найбяднейшыя, а сёння нават і багатыя ўхіляюцца ад іх ладжання, гаворачы, што шкада грошай. А калісь былі ж

было: дзве вайны ў 39-м і 41-м — усё бачыў. Немец на Польшчу пайшоў, разбіў; то было восенню. Мы рабілі браму ў структурах рускіх. А немец забраў усю Польшчу, ён узброены быў; палкі ўцякалі з вінтоўкамі. А ў 1941 годзе немец даў па рускіх; памятаю як уцякалі — раненых, пабітых салдат бачыў. Надляталі самалёты і бомбы сталі скідаць, то колькі салдат загінула... Маіх равеснікаў з 1926 года то ўжо амаль няма, яны арлянскія, але не ў Орлі жывуць — Віця Якімовіч у Беластоку, у Бельску Кузьмін... Жанаты ўжо пяцьдзсят гадоў...

— Але маладую жонку ўзялі, — падказваю.

— А на халеру старую браць?! Памерла б і я ўдаўцом астаўся б. Мне было трыццаць гадоў, але браў маладую, дваццацігадовую, — усміхаецца юбіляр.

У залу зайшла гімназічная моладзь, дзевяць дзяўчынак, апранутых у народныя строі, значыць калектыў „Фермата”, які дзейнічае з 2006 года пры Гмінным асяродку культуры. У іх выкананні юбіляры пачулі беларускія песні і ў той момант я заўважыў вельмі хвалючую з’яву. Калі прагучалі словы песні

„Цячэ вада, ... а я малодзенька...”, у некаторых юбіляраў, асабліва ў мужчын, з вачэй пакаціліся слёзы, якія давялося выціраць хустачкай. І няцяжка здагадацца, што іх усхвалявала — прыпомнілі сваё дзяцінства і ахапіла іх настальгія па хутка пражытым...

У застоллі сярод юбіляраў паявілася тэма працы. Нехта ўголос пачаў хваліць вайта, што дарогі будзе, і фабрыку адкрые.

— Я ведаю такіх, што за ўсё сваё жыццё нічога не зрабілі, нават лачка не ўбілі, — працягваў успамінаць мне Мікалай Багацэвіч. — Адзін развіне бацькоўскую гаспадарку, а іншы ўсё прапусціць. Зараз пасля вызвалення ўсе працавалі. Бедныя людзі ўмелі пабудавацца сваімі рукамі, а іншы залез у яўрэйскую хату і — герой! Тут, у Орлі, многа наездных людзей. А чаму? Бо як немец паліквідаваў жыдоў, то асталіся тут іхнія хаты; і папрыходзілі на гатовае. А я будаваўся ад асноў: хату і клуню паставіў, хлявы. Працаваў на два штаты: у бетанярні і зямлю абрабляў, каня трымаў. А сёння некаторыя маладыя атрымліваюць гатовае — будынкі і прылады — і гавораць, што не аплачваецца.

— Ці калісь пасаг быў важны, — дапытваю, — усе хацелі толькі багатых?

— Пры санацыі так, а пасля вайны людзі ўжо мелі працу ці адукацыю — і гэта станавілася пасагам. А ў міжваенны перыяд бралі ці выходзілі за абы-каго, каб толькі жыць, бо не было працы.

Мы ўсе хадзілі ў школу басаноў, а вошы ў кожнага былі як паравозы; вошы ад бяды, а ногі пакалечаныя. Жыды трымалі гандаль. Я коней пасвіў у жыда, то мне булачку дасць і дзесяць грошай, а то нічога. Бутэлька гарэлі каштавала два злоты. У жыда на кафлярні рабочы зарабляў два злоты за дзень, а той, хто на прадукцыі працаваў — пяць златаў. І не восем гадзін працавалі, толькі цэлы дзень. І ніхто не быў застрахованы, што чалавек запрацуе, тое атрымае і да пабачэння. А страхоўку меў той, хто на чыгунцы працаваў, на дзяржаўнай пасадзе. Ніхто не меў пенсіі. Бацькі дажывалі ў сына, калі яму перапісалі маёмасць. І сёння, калі б не плацілі пенсій (як калісь), то таксама была б вялікая бяда. Пры санацыі (і яшчэ крыху пасля вайны) жабракі сядзелі па абодвух баках царквы і кожны хлеб браў; арлянскія жабракі сядзелі.

Я маю шэсць санацыйных класаў, то помню, як гэта было. Пасля яшчэ пры саветах два гады вучыўся; прыехалі настаўнікі з Беларусі, маладыя людзі, загадчык быў такі невялікі. Правяралі вушы, такая была дысцыпліна. Вучылі рускай мове, і беларускай, і адна гадзіна нямецкай была. А чаму нямецкай? Бо Гітлер са Сталіным падзяліліся Польшчай. Гітлер хітры, даў Сталіну крыху Польшчы, каб яму пасля было добра наступаць; то як ён ударыў! Рускія каля Орлі сталі свой рыштунак разбіраць, а немцы агоні! Тут многа рускіх на кватэрах было, а каля млына стаялі іхнія танкі. На тых гітлераўцаў страшна было глядзець. А маладых нашых людзей забіралі на работы ў Германію. Так гэта было, — канчае свае ўспаміны Мікалай Багацэвіч і дадае: — Я ў гміне запісаўся, а шлюб бралі ў Новым Беразове, у прыходзе жонкі Мані. Пяцьдзсят гадоў прайшло, як бы ўчора гэта было.

У сотую гадавіну Хведара Ільяшэвіча

Фота і тэкст Ганна КАНДРАЦЮК

— Каб не ён, сёння не было б у нас ні „Нівы”, ні БГКТ, — падвяла сваё выступленне доктар Лена Глагоўская за ранейшымі такімі выказваннямі Масаея Сяднёва і Юркі Попкі. Гутарка пра літаратара, рэдактара „Новай дарогі”, беларускага асветніка, палітычнага дзеяча Хведара Ільяшэвіча, якому 17 лютага (а не 17 сакавіка, як памылкова пішуць даследчыкі-капіроўшчыкі) споўнілася сто гадоў з дня нараджэння. (Паэт загінуў у дарожнай катастрофе 6 лістапада 1948 года ў Нямеччыне.)

На сутрэчу, якую 25 лютага г.г. арганізавала Кафедра беларускай культуры, прыйшлі натоўпы, у тым ліку вучні і сваякі паэта, між іншым дваюродная ўнучка і сваячка па лініі жонкі, Надзеі Ільяшэвіч (з дому Алексіюк). Присутнасць сямі і вучняў, праклятага ў Савецкай Беларусі з-за палітычнай дзейнасці паэта, паспрыяла добрым успамінам. У памяці родных ён запамятаўся як шчыры і добры чалавек, вялікі патрыёт, які ад рання да вечара думаў і клапаціўся пра лёс Беларусі. У падобным тоне выказваліся ягоныя вучні:

— Усе тапалянцы былі ўдзячны Федзю за школы ў Тапалянах і ў Паточы, — заявіў Кастусь Масальскі з Беластока. — Мы ведалі, што гэта Ільяшэвіч з жонкай дабіліся, каб у нас была беларуская школа.

— „Новая дарога” час ад часу прыходзіла ў маё Мора, — прыгадаў паэт

Злева: Міхась Артысевіч, Кастусь Масальскі, пляменніца Уршуля Жэро, Лена Глагоўская

Віктар Швед. — Людзі асабліва любілі вершы Шэршніа.

У доказ паэт-патрыярх прачытаў з памяці запамятаны з „Новай дарогі” твор пад красамоўным загалоўкам *Раз прыйшоў люцыпар уночы* (пра алкагалізм беларускай нацыі). Раней чым пайшлі ўспаміны аўдыторыі прапанаваўся грунтоўны даклад д-р Лены Глагоўскай *Беласточына ў жыцці і творчасці Хведара Ільяшэвіча*. Выпускніка Віленскай беларускай гімназіі і Віленскага ўніверсітэта з Беласточынай злучыў лёс — адсюль ро-

дам жонка Надзея з дому Алексіюк. З 1937 года разам з жонкай працаваў у яе маёнтку ў Тапалянах.

— Людзі здзіўляліся, што замест жыта і бульбы Ільяшэвічы сеялі мяту і валожкі, — дакладчыца, якая шмат гадоў вяртае імя літаратара ў нацыянальную памяць, распавяла шмат цікавін. Між іншым пра незвычайны стыль жыцця, у якім на першым месцы была літаратура. Каб мець сродкі на жыццё, Ільяшэвічы ў сваім маёнтку вырошчвалі зёлкі. На час зімы Хведар з’язджаў у Вільню, там працаваў у архівах і біб-

ліятэках. Да вайны ён выдаў паэтычныя зборнікі „Веснапесні”, „Зорным шляхам” і „Захварбаваныя вершы”, літаратурна-крытычны нарыс прысвечаны Ядвігіну Ш. Як першы напісаў магнаграфію пра супрасльскага мастака Антона Грушэцкага. У 1938 г. у Вільні друкам выйшла яго магістэрская праца пра друкарню дому Мамонічаў у Вільні. Значнае месца ў ягоным і жончыным жыцці займала праца на ніве беларускай асветы. Пасля 17 верасня 1939 года Ільяшэвіч быў назначаны кіраўніком раённага аддзялення асветы ў Беластоку. Пасля прыходу немцаў ствараў Беларускі камітэт у Беластоку. З 29.03.1942 г. выдаваў беларускамоўны штотыднёвік „Новая дарога”. Ягоную ангажаванасць у беларускую дзейнасць пад нямецкай акупацыяй дакладчыца пракаментавала наступным чынам:

— Ён быў беларускім патрыётам ва ўсіх палітычных умовах. Перыяд нямецкай акупацыі, як многія беларускія дзеячы, скарыстаў для развіцця беларускай ідэі.

Сказанае наглядна засведчыў здымак з 1943 года. На ім удзельнікі арганізаванага Ільяшэвічам з’езду беларускіх настаўнікаў. На здымку за восемдзесят чалавек. Іх патэнцыял, нягледзячы на пасляваенны пераслед, стварыў асновы для адраджэння беларускага руху на Беласточчыне, між іншым у галіне школьніцтва, выдавецкай і культурнай дзейнасці.

Праваабарончая дзейнасць у Беларусі — своеасабліва катка ў горле лукашэнкаўскай улады. Менавіта праваабаронцы, нягледзячы на неймаверны ўціск на іх, спакойна і рупліва адстойваюць права беларусаў „людзьмі звацца”. Бо хадзіць на дзвюх нагах, умець есці відэльцам і размаўляць — гэта яшчэ далёка не ўсё, чым характарызуецца сучасны цывілізаваны чалавек, знаёмы з такімі паняццямі як дэмакратыя і свабода. Але нават знаёмства не значыць нічога, калі яго нельга прымяніць на практыцы.

Самому чалавеку навучыцца сваіх правоў цяжка, яшчэ складаней — навучыцца іх адстойваць. Але дзеля гэтага і існуюць у свеце праваабарончыя арганізацыі, мэтай дзейнасці якіх і з’яўляецца дапамога ў пераадоленні для звычайнага чалавека вышэйазначаных цяжкасцей.

У Беларусі адной з такіх арганізацый з’яўляецца Беларускі Хельсінскі камітэт (БХК), які пачаў дзейнічаць нямнога пазней ад моманту набыцця краінай незалежнасці.

Сайт праваабарончай арганізацыі месціцца ў інтэрнэце па адрасе www.belhel.com.org. Зроблены ён даволі проста, але прафесійна. На сіне-блакітным фоне месціцца тры калонкі — часткі выяўлення. У першай, як павяляюць, знаходзяцца выйскі да некаторых рубрык сайта. Гэтых рубрык там не так ужо і многа — усяго шэсць. Яшчэ чатыры — уверх пад назвай сайта.

Пасярэдзіне кожнай старонкі знаходзіцца асноўная інфармацыя, якой праваабаронцы з БХК палічылі вартым пазнаёміць інтэрнэт-карыстальнікаў. Трэцяя частка прапануе выбар мовы — беларускую, рускую ці англійскую, а таксама анонсы найбольш важных і карысных, на думку бэхакоўцаў, паведамленняў.

Увогуле сваёй місіяй сябры БХК лі-

чаць „абарону правоў чалавека ў Рэспубліцы Беларусь, садзейнічанне развіццю праваабарончых ініцыятываў і прававой свядомасці грамадзянаў, садзейнічанне падрыхтоўцы высокакваліфікаваных юрыдычных кадраў, удзел у выхаванні нацыянальнай эліты”. Аб гэтым яны даводзяць на старонцы „Пра БХК”, выйсеце на якую месціцца ўверх цэлага выяўлення.

Зразумела, што тэорыя без практыкі мёртвая. Таму на сайце ў рубрыцы „Грамадская прыёмная” распавядаецца як звярнуцца да прадстаўніцтваў БХК у беларускіх рэгіёнах, даюцца адрасы і тэлефоны. Таксама з БХК можна падтрымліваць стасункі і па электроннай пошце на старонцы „Задаць пытанне ў прыёмную”.

Акрамя таго, на сайце месціцца кантакты так званых „юрыдычных клінік” — гэта ўстановы, што аказваюць юрыдычную дапамогу асобам, якія не заўсёды здольныя аплаціць кансультацыйныя паслугі адвакатаў.

БХК за год сваёй дзейнасці назапасіў немалы вопыт у складанні скаргаў на розныя тыповыя парушэнні правоў чалавека, якія па сутнасці мала чым адрозніваюцца па цэлай Беларусі. „Узоры скаргаў” — падрубрыка ў „Карыснай інфармацыі”, што змяшчае паясненні да скаргаў і іх узоры.

На сайце БХК ёсць і „Бібліятэка” — таксама карысная рубрыка, што дае магчымасць азнаёміцца з разнастайнымі сусветнымі і беларускімі дакументамі, датычнымі правоў чалавека. Таксама тут можна прачытаць кнігі, выдадзеныя беларускімі праваабаронцамі, якія, насамрэч, з’яўляюцца вынікамі маніторынгаў выканання Беларуссю тых ці іншых правоў чалавека.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Разгон у сезон

Футбольная нацыянальная дружина Беларусі згуляла першы матч у новым годзе. У таварыскім спарынг, што прайшоў на нейтральным полі ў турэцкай Анталы яна адолела каманду Арменіі — 3:1. Галы ў беларусаў на рахунку Антона Пуцілы, Аляксандра Глеба і Віталія Радзёнава. Дзвума асістэнцкімі пасамаі вызначыўся Вячаслаў Глеб. Трэба сказаць, што гэта была ўжо чацвёртая сустрэча Беларусі з Арменіяй. Станоўчы баланс схіліўся ў наш бок: +2=1-1. Арменія, канешне, гэта не той сапернік, каб празмерна радавацца дробнаму поспеху, але вікторыя прыемная ў кожным разе.

Склад зборнай застаецца ранейшым. Адзіная змена — новы капітан. Ім у выніку патаемнага галасавання гульцоў быў абраны галкіпер Юрый Жаўноў. Праўда, ні асноўны брамнік, ні віцэ-капітаны Віталь Кутузаў, Сяргей Амельянчук і Аляксандр Кульчы з-за траўмаў у матчы з армянамі не выступалі. На поле калектыў выводзіў Цімох Калачоў.

Футбольная зборная Беларусі перад пачаткам адборавыга турніру чэмпіянату Еўропы правядзе яшчэ чатыры таварыскія матчы. Пра гэта паведаміў журналістам галоўны трэнер каманды Бернд Штанге. Па яго словах у перыяд з 26 па 30 траўня беларусы згуляюць з двума ўдзельнікамі фінальнай часткі чэмпіянату свету, прычым на іх палях. А 2 чэрвеня ў Мінску прызначана сустрэча з нацыянальнай дружинай Швецыі. Яшчэ адзін матч пройдзе 11 жніўня, хутчэй усяго на выездзе з Чарнагорыяй.

Маладзевая зборная Беларусі па традыцыі апошніх гадоў мае куды вышэйшы стаўкі чым галоўная каманда краіны. Зараз яна рэальна прэтэндуе на выхад з групы адборавыга турніру да чэмпіянату Еўропы (U-21). Асноўныя канкурэнты — зборныя Аўстрыі і Шатландыі. Гвардыя Георгія Канд-

рацьева ў таварыскім спатканні ў той жа Турцыі ўзяла верх над расійскай дружинай — 1:0. Цікава, што год таму ў гульні тых жа сапернікаў быў зафіксаваны аналагічны зыход. Не так часта беларускія футбалісты перамагаюць расіян. Зараз гэта зноў удалося, хай сабе і ў гульні-трэнінгу.

Вельмі ўдала дэбютаваў беларускі хаўбек Сяргей Крывец у футбольным першынстве Польшчы, якое аднавілася пасля зімнага перапынку. Ягоны „Лех” з Познані адолеў кракаўскую „Краковію” — 3:1. Крывец вызначыўся забітым голам на 23-й хвіліне, калі яго клуб прайграваў 0:1. З 38 ачкамі „Лех” зараз знаходзіцца на трэцім месцы. Столькі ж пунктаў у варшаўскай „Легіі”, якая на другой пазіцыі. 40 ачкоў у лідара — кракаўскай „Віслы”. Беластоцкая „Ягелонія” ў апошнім туры перамагла ў гасцях вроцлаўскі „Шлёнск” — 2:1. „Ягелонія” з 19 ачкамі займае зараз 11-е месца.

Тым часам чэмпіён Беларусі барысаўскі БАТЭ бярэ разгон у сезон. 8 сакавіка ў Мінску мусіў адбыцца яго матч на суперкубак краіны з наваполацкім „Нафтанам”, які з’яўляецца ўладальнікам Кубка Беларусі. Барысаўцы, акрамя адыходу Крыўца, пераважна захавалі асноўны склад. А некаторыя пазіцыі нават узмацнілі. У стан БАТЭ перайшоў з „Гомеля” бразільскі легіянер Рэнан Брэсан. А нападнік Арцём Канцавы пасля некалькіх вандроўных гадоў па Расіі вярнуўся да родных пенатаў.

13 і 17 сакавіка пройдуць чвэрцьфінальныя паядынкі новага Кубка Беларусі. У іх сустрэнуцца наступныя прэтэндэнты: „Нафтан” — „Тарпеда” (Жодзіна), БАТЭ — „Партызан” (Мінск), „Нёман” (Гродна) — „Шахцёр” (Салігорск), ДСК (Гомель) — „Дынама” (Мінск). Старт чэмпіянату прызначаны на 3 красавіка.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Дзе падзеліся джэнтльмены? Дзед ДАНИЛА

Ведаю, што тыднёвік „Ніва” трапляе і мужчынам у рукі, таму менавіта ім стаўлю пытанне, вынесенае ў загаловак майго допісу. А справа тычыцца паводзін прадстаўнікоў брыдкага полу ў грамадскім транспарце.

Ці карыстаюцца грамадскім транспартам сапраўдныя мужчыны? — такое пытанне мне часта карціць задаць, калі еду ў аўтобусе і назіраю за людзьмі, якія вяртаюцца з работы, магазіна, базару. Найчасцей паўтараецца такі абразок: у салон аўтобуса ўлятаюць мужчыны — старэйшага і малодшага ўзросту — адштурхваюць кабеты з сумкамі і пакетамі, і бегма бяжаць да вольных месцаў. Умасціўшыся, адварочваюцца да акна — пэўна ім сорамна, што жанчыны, перакідаючы з рукі ў руку цяжкую ношу, „вісяць” над імі. Ну, хай сабе здзіць пажылы мужчына, але не малодыя, дзецюкі, якія, разваліўшыся, не звяртаюць ніякай увагі, што побач іх стаіць бабулька на хворых на-

гах, матуля з маленькім дзіцём на руках, або жанчына з вялікімі пакупкамі. А гэта ж, „джэнтльмены”, вашы жонкі, матулі, бабулі, якія, адпрацаваўшы дзень, пасля набегаўшыся па магазінах, базарах, спяшаюцца дадому, каб яшчэ паспець прыгатаваць і падаць свежанькае вам, панам, якія дрэмлюць на канапе ў чаканні запрашэння да стала, ды яшчэ і бурчаць, што абед затрымліваецца, не думаючы, што жанчына літаральна валіцца з ног, бо ёй не далі адпачыць нават у транспарце, не кажучы пра паўгадзінкі на канапе. Вы паабедалі і зноў на канапу і аглядаеце тэлевізар, а ёй яшчэ пасуду мыць, падлогу падцерці, думаць, што вам заўтра на абед прыгатаваць, ці на работу загартуць... Таму мужчыны выбачайце, што само сабою напрашваецца жорстка выснава — у грамадскім транспарце вельмі рэдка трапляюцца сапраўдныя мужчыны. Часцей за ўсё гэта бяздушныя істоты з мужчынскімі прыкметамі.

Гайнаўка Янка ЦЕЛУШЭЦКІ Аб чым гавораць лікі

Зараз Гайнаўка налічвае 22 679 чалавек. У 2008 годзе жыло ў гэтым горадзе 22 995 асоб і ў 2007 г. — 22 991. Найбольш мнагалюдным быў горад у 1992 годзе — 24 600 чалавек.

Для параўнання: у 1945 годзе Гайнаўка мела каля 7000 насельніцтва.

У мінулым годзе пажаніліся тут 159 пар (у 2008 г. — 204 пары). Народзіліся 192 дзяцей (у 2008 г. —

203). Найбольш папулярнымі імёнамі, якія бацькі давалі нованароджаным былі: Вікторыя, Гарбыела, Юлія, Анна, Бартош і Якуб.

Цяпер у Гайнаўцы жыве сем больш за стогадовых асоб, у тым ліку шэсць жанчын.

У 2009 годзе памерлі 130 мужчын і 102 жанчыны (у 2008 г. — 205 асоб).

У „Панараме гмін усходняй Беласточчыны” я прыводзіў такія лікі насельніцтва Гайнаўкі: у 1958 г. у горадзе жыло 11 825 чалавек, у 1960 г. — 12 260, у 1965 г. — 13 500, і ў 1992 г. — 24 600 асоб.

Нараўчанская гміна Калі едзе аўтобус ПКС?

У шматлікіх мясцовасцях у Нараўчанскай гміне (Гайнаўскі павет) няма раскладаў язды аўтобусаў ПКС. Хуліганы знішчылі іх у Лазовым, Плянце, Гарадзіску і ў Нараўцы, а таксама і ў іншых вёсках, у якіх расклады былі.

— Прадпрыемства ПКС не дбае пра тое, каб расклады былі на ўсіх аўто-

бусных прыпынках, — сказала мне жыхарка Плянты. — У нашай вёсцы няма раскладу ўжо два месяцы. Прыезджыя не ведаюць, калі едзе аўтобус. Часамі заходзяць у краму і пытаюцца. Часта бачу як пасажыры затрымліваюць аўтобус за або перад прыпынкам. Вядома, і яны нервуюцца, і шафёры.

У лютым гэтага года падаражэлі білеты за праезды аўтобусам ПКС. А вось пра такую „дробязь” як расклады гэтае прадпрыемства зусім не клапаціцца. Чаму?

Ні праехаць, ні прайсці

Уладзімір СІДАРУК

Урэшце адпусціла зіма. Часцей паказваецца сонца. Зямля адмярзае ды снег знікае ў вачах. Але з’явіліся і праблемы. Гравейкі і бакавыя дарогі сталі непроезнымі. У Чаромхаўскай гміне, напрыклад, гэта сур’ёзная праблема.

Прышлося мне 2 сакавіка праяздаць вуліцай Вішнёвай. Кашмар! Ні праехаць, ні прайсці. Няцяжка здагадацца, што думаюць жыхары там пражываючыя (ды не толькі яны) аб мясцовым самаўрадзе. У гміне даўно гаворыцца аб мадэрнізацыі дарогі, але воіт аргументуе, што спачатку будзе пракладзена каналізацыя (з чым пагаджаюся), а потым асфальтавае палатно. Але справа некалькіх зацягваецца і жыхары вымушаны корпацца ў гразі, бо Вішнёвая лічыцца

ца адной з больш рухлівых вуліц у пасёлку. Варта адзначыць, што дакументацыя на каналізацыю залежваецца ў гміне некалькі год. Справа ў грашах, бо гэтых не хапае. Чаромшане бурчаць паціху, што ў мінулым годзе грошы на каналізацыю „ўсходняй сцяны” (Ставішчы, вуліца Вішнёвая і Кузава) пайшлі на пабудову канцэртнай пляцоўкі побач мясцовага ГОКа. Няўжо чаромхаўскія радныя прыкмячаюць больш пільную патрэбу прызначэння грошай на культурныя мэты, чым сацыяльна-бытавыя інвестыцыі ў пасёлку? Воіт абяцаў мне, што каналізацыя „ўсходняй сцяны” рушыць у 2010 годзе і лічу, што гэтым разам стрымае слова. Інакш страціць давер у выбаршчыкаў.

Няма чым пахваліцца

У „Ніве” № 8 ад 21 лютага Янка Целушэцкі ў допісе „Расце круг чытачоў...” хваліцца, што ў яго наваколлі расце круг чытачоў „Нівы”. І я, шматгадовы карэспандэнт і беларус, гэтым цешуся, бо таго патрабуюць нашы інтарэсы. На жаль, у мяне няма аптымістычных вестак. „Ніву” ў Чаромсе можна пабачыць адно з нагоды выпуску навагодняга нумара з календаром. Калісьці прадавалася ў кіёску на пероне. Зараз

прадаўшчыца адмовілася ад „бізнесу” і спыніла працу. Патэнцыйны чытач не мае дзе купіць газету. Такую заўвагу прад’явіў мне Дзмітры Самасюк, мытнік з Чаромхі-Станцыі, цяпер ужо на пенсіі. Ці гэта магчыма, каб у цэнтры гміны з беларускім насельніцтвам не прадавалася „Ніва”? Гэта падобна на кпіны! Гэтую заўвагу стаўлю ў аднас адказных чыноўнікаў па справах культуры і гміннаму самаўраду.

Марыя МАНАХОВІЧ

Прадвесне

Яшчэ ўсюды многа снегу,
а як сонейка прыгрэе
растae ён, асядае...
Груда на палях чарнее.
То туман палі пакрые,
то зноў сонейка засвеціць,
то палье дождж ручаямі,
быцам бы ў поўным леце.
Учора было як вясною —
моцна сонейка свяціла,

і вясёлы шчэбет птушак
слухаць усім нам было міла.
А праз дзень зноў — як зімою,
заняло ўсё снегам —
снег пушысты, далікатны
на зямлі, на дрэвах.
Вось а заўтра з таго снегу
засталося мала,
няма яго на галінках,
на зямлі не стала.
Бель прапала, стала шэра
і не так прыгожа
як учора, бо прадвесне
дзівы тварыць можа.
Аўгустова

ЗАПРАШЭННЕ

на чарговую сустрэчу ў „Чарлэнцы” з цыкла „Размовы аб...”
Усё аб Сямёнойскім вадасховішчы
Сустрэча з Лявонам Хлябічам — загадчыкам вадаёма
12.03.2010 (пятніца), гадз. 17:00
Цэнтр прамоцыі рэгіёна „Чарлэнка”
вул. Тамары Саланевіч 2, Гайнаўка
ЗАПРАШАЕМ!

Адгаданка

- назва першай літары стараславянскага алфавіту,
 - спіс, паказальнік; у Польшчы — таксама заліковая кніжачка студэнта,
 - тоўсты сноп адборнай саломы,
 - завяршэнне, вынік,
 - невялікая арганізацыйная група,
 - опера, песня,
 - спецыяліст па электраабсталяванні, электрамонтёр,
 - злакавая расліна, якая можа вырасці на вейцы,
 - адкіды, драбязя.
- Адгаданыя словы запісаць у вызначаны да-

рожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палых атрымаецца рашэнне — афарызм Станіслава Леца.

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 6 нумара
Ева, Кіль, Пімен, рух, Тана.
Рашэнне: **Лівень хутка прамінае.**
Кніжныя ўзнагароды высылаем **Агнешцы Чапко** з Сямятыч і **Казіміру Радошку** са Свободзіцаў.

					1			
	2							
		3				4		
			5					
6					7	8		9

Ніва PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 84.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: <http://niva.iig.pl>
E-mail: redakcja@niva.iig.pl
Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацік-Свярубская.
Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацік-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч, Міхась Сцепанюк.
Канцэлярыя: Галіна Рамашка.
Друк: „Orhdruk”, Białystok.
Тэкст не замовітых рэдакцыя не звртае.

Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata krajowa
Termin przyjmowania wpłat do 5-go dnia każdego miesiąca poprzedzającego okres rozpoczęcia prenumeraty. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie województwa podlaskiego oraz oddziały „RUCH” i „KOLPORTER” na terenie całego kraju. Cena prenumeraty kwartalnej — 32,5 zł., półrocznej — 65 zł., rocznej — 130,5 zł.

Prenumerata z wysyłką za granicę
Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa; telefony: +48(0)22 53-28-823 — prenumerata płatna w walucie obcej, 0-2253-28-816, 53-28-819; — prenumerata płatna w PLN; nr faxu: 0-2253-28-734

Prenumerata w redakcji
Planowana ilość numerów „Niwu” w 2010 roku — 52.

Pocztą zwykłą: Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 4,2 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za

granicę — kraje europejskie — 6,50 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,70 zł.

Pocztą lotniczą: Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę: — kraje europejskie — 6,50 zł. — Ameryka Północna, Afryka — 6,90 zł. — Ameryka Południowa — 8,30 zł. — Australia i Oceania — 10,50 zł.

Wpłaty przyjmują:
Rada Programowa Tygodnika „Niva”,
BANK PEKAO S.A. O/Białystok
38 1240 5211 1111 0000 4929 0945

Nakład: 1 250 egz.

Ментальнае сугучча прыдняпроўскага Гарошкава і маёй падляшскабалотнай Кутлоўкі я згледзела пяць гадоў раней, дакладна ў час змагання за музычны праект *Журьлася Катэрына*. У запісе кампакт-дыска выдатна дапамог мне *Пан лес*. Анатоля Сыс вучыў як дакранаць духовых пластоў, закадаваных у словах і рытмах старых песень. Іх курганная таемнасць збівала з панталыку і наклікала хваробу-праклён. Я адчувала душой і цела твая легендарныя вандроўкі готаў, кельтаў, фінаў, татара-манголаў, яцвягаў, што рухаліся праз нашу зямлю і мадыфікавалі абліччы ды характар маіх аднапляменцаў. Здавалася, праз магічна-пажадальны змест старажытных напеваў, іх рытм прымеркаваны да хуткасці цяжэння найбліжэйшай у наваколлі ракі, высвятляліся і собскія рысы мінулых пакаленняў. У гэтым архаічным люстры падляшска-беларуская сучаснасць явілася як чалавек пяць хвілін перад смерцю. Рэчаіснасць вітала холадам і хваробамі, на якіх не было лякарства. Думаць як «на вачах» задыхаецца культура старажытнай нацыі страшней, як зазіраць у пекла. Ад падобных досведаў я хадзіла па Беластоку як *пашасныя* Анатоля Сыса і плявала на гарадскія тратуары. І як не дзіўна — зараз, у час запісу нашага дзядоўскага турнэ, знаёмая хвароба паўтарылася...

* * *

Гэтыя людзі дыхаюць цяжэй, чым валуны,
адна зямля ведае як ім цяжка.
Іх мільёны, цэлы народ —
і ўсе яны блізныя,
і толькі выбраныя з іх
ведаюць паталогію хваробы свайго народа,
і толькі яны адныя не могуць звыйкнуцца з ёю,
ім дыхаецца цяжэй, чым каму,
таму хрыпяць іх грудзі,
і душыць жажлівы кашаль,
і разам з слінаю яны выхаркваюць кроў,
наўмысна выхаркваюць на вуліцах горада,
у крамах і на сваіх працоўных месцах,
у сваёй сям'і і на чужых людзях,
бо ў гэтай крыві крыецца іх хвароба,
бо ў гэтай крыві выратаванне іх народа.
Сябры спачуваюць ім,
употайкі выплёўваючы сваё харнавінне,
абывацелі гідзятца і ўцякаюць,
як ад пошасных,
але ўсё адно, калі ідзеш па горадзе,
усё часцей і часцей сустракаеш людзей,
якія душацца крываваым нашлем.
І я не магу так болей жыць,
я задыхаюся,
я паміраю,
сеначы ў мяне кроў хлынула ротам
на мае рукапісы, на маіх дзядей,
цяпер і яны пошасныя...

(А. С. — Пашасныя)

* * *

Кожны, хто сутыкнецца з роднай вёскай Анатоля Сыса, пабачыць і адчуе жывое Палессе. Калі я спытала Сяргея Сыса, чаму Анатоля лічыў сябе нашчадкам крывічоў (так часта заве сябе яго лірычны герой), той толькі паціснуў плячыма. І падумаўшы, як добра сказаць, спаслаўся на свой вопыт: „У той час мы мала што ведалі. Тады, на злome васьмідзесятых і дзевяностых, па-за вузкім колам спецыялістаў не надта разбіраліся хто ў нас крывіч, а хто дрыгавіч”.

Разблытаць загадку дапамагла адна дэталю у творчай біяграфіі паэта. У пачатку творчай дарогі Анатоля адкрывае для сябе спадчыну Вацлава Ластоўскага, у прыватнасці вялі-

кага папулярызатара Беларусі як дзяржавы крывічоў — Крывіі. Анатолева захапленне крывіцкімі міфамі выпявае ў асаблівы плён. Свой першы паэтычны том ён назаве словам знойдзеным у крывіцкім слоўніку Ластоўскага. Мова пра ягоны *Аг-*

Анатоля Сыс паводле Алеся Квяткоўскага

мень, дзе лёс лірычнага героя і лёс легендарнай Крывіі зліваюцца ў адну плынь. У апошняй практыцы адчуваецца энергію нахштальт шаманства. У Анатоля Сыса схільнасць да шаманскага тону натуральная. Мне запамятаўся і той старажытны ша-

манскі манер, на які ён спяваў беларускія песні і як хваравіта не пераносіў усякага псеўдафальклору... (у гэтай краіне не маю я песні, якая б народнай была і маёй, якую б народнай запела ў Бярэсці, а рэха ўзышло за Дняпром, за Дзвіной...)

А.С.— Маналог Ана-наса Філіповіча)

Не менш рытуальная загвоздка адчуваецца і ў згаданым ужо пляванні. Калі на пяцідзесяцігоддзе з дня народзінаў паэта гурмой з'ехаліся працаўнікі міліцыі, як пасля адзначылі беларускія СМІ, яны стаялі ля плота, лупчылі сланечнік і публічна выплёўвалі шалупінне на гарошкаўскую вуліцу. Паводзіны *братоў ахоўнікаў* хацелася б пратэставаць у такі спосаб як рабіў гэты Алесь Белакоз, настаўнік з Гарадзеншчыны. Тут належыцца слова паяснення. Калі да Белакоза з'езджалі на кантроль міліцыянты і кадэбісты, той вёў іх у свой музей, саджаў пад бронза-

вым бюстам Кастуся Каліноўскага і ўголас чытаў экстрэмна-патрыятычны верш М. Арла *Сынам Беларусі*. Калі кадэбіст пачырванеў, гэты быў знак, што той чалавек не зусім страшаны для беларушчыны!

(працяг будзе)

На юбілей у Гарошкаў гурмой з'ехаліся браты ахоўнікі

14.03 — 20.03

(22.03. — 20.04.) Не спяшайся з дэклараваннем пачуццяў, бо праз нейкі час будуць яны неактуальныя. Новае знаёмства развінецца проста малаккава! Будзеш ганарыцца сваімі дзецьмі — пераканаешся, што твая навука не пайшла ў лес! Ды крыху менш будзе ў цябе энергіі.

(21.04. — 21.05.) У сардэчных справах будзеш нерашучы. Удадуцца новыя праекты, дзякуючы якім можаш здабыць вялікую папулярнасць. Быка-мужчыну зацікавіць жанчына разумная і незалежная. Будзеш умець пайсці на кампраміс. У працы і па-за працай усё будзеш думаць пра яе, але і так цябе не ацэняць належным чынам на рабоце.

(22.05. — 22.06.) Знойдзеш больш часу для сяброў. 16-20.03. — ідэальны час на куплю аўто ці экзамен на вадзіцельскія правы. У любоўных справах не пытайся парад у сяброў. Знаёмыя, што абяцаюць табе залатыя горы, могуць нарабіць табе бяды (18-22.03.).

(23.06. — 23.07.) Можаш закахацца ў кімсьці таямным і недаступным. Выкарытай стары водпуск. У пачуццях ініцыятыва і першае слова належаць перш за ўсё табе. Задбаеш пра сям'ю. Хоць грошы, якія заробіш, адразу расходуюць. Стрэс будзеш заядаць, дык калі ты не худзенькі...

(24.07. — 23.08.) Да 15.03. можаш зрабіць інтарэс жыцця. З 19.03. аформіш усе свае намеры; пераканаеш усіх і будзеш паспяхова. Паможа табе ўплывова асоба. Дасі рады сапраўды нялёгкай заданнем, і жыццё набярэ тэмпу.

(24.08. — 23.09.) 16-20.03. дасканаласць справішся з ацэнкай сітуацыі, дойдзеш да вельмі трапных высноў. Выкажашся вялікай пунктуальнасцю і дакладнасцю. Вельмі асцярожна плануй выдаткі 16-20.03. Калі марыш аб вялікім выйгрышы, будзь асабліва асцярожным 18-22.03., бо, уклаўшы нават маленькую суму, можаш моцна паставіць сябе ў залежнасць ад азарту.

(24.09. — 23.10.) Засяродзішся на сваіх мэтах і планах. Твае дзеянні будуць паспяховымі. Будзе карцець цябе паставіць на адну карту ўсё, ды не ў кожнай сітуацыі прынясе гэта дабро. Падтрымку маеш у сям'і, але будзь адкрытым і на новых людзей. Вакол цябе спрыяючыя людзі.

(24.10. — 22.11.) 14-16.03. можаш дазволіць сабе на файную бестурботную яздзю з горачкі. Мілыя вечары. З 18.03. (да 22.03.) бяссонніца — вынік нерваў; разраджай напругу больш канструктыўна. Не ўваходзь у ніякія канфлікты.

(23.11. — 22.12.) Гумар, добры настрой, сімпатыя атачэння. Ад 17.03. будзеш цяжкім праціўнікам, непахісным негачыятарам, патрабавальным да сябе і іншых. На працы ведай дакладна чаго хочаш, каб нагоды не праліцелі табе каля носа. 15-19.03. не вельмі добры час на візіты ў лекара; можаш страціць час і нервы.

(23.12. — 20.01.) 16-20.03. будзь пільны на працы; шэф усё звочыць! Калі ўдасца зрабіць тое, што патрабуе шмат высілку — задавальненне гарантаванае. Упартаць і паслядоўнасць давядуць цябе да мэты, але здарыцца рабіць і тое, чаго не будзе хацецца.

(21.01. — 19.02.) 15-19.03. будзеш мець агромную сілу і рашучасць. Будзеш ведаць чаго хочаш і малаккава аформіш цяжкую справу. Аб тым, што не ўсё золата, што блішчыць, пераканаешся 18-22 сакавіка.

(20.02. — 21.03.) Маладзік Месяца даць табе агромную сілу, новымі ідэямі пацэлеш у „10”. Кожную паразу перакуеш у поспех. Няма таго благага, якое б не выйшла на дабро. Ды 15-19.03. пазіцыяй „а што я з гэтага буду мець” не выклічаш добрага уражання; будзеш лішне самаўпэўнены, абьякава пастаўлены да таго, што карысна табе.

Агата АРЛЯНСКАЯ